

**This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by**

Hawaii State Archives

K A N A W A I

O K A M O I

K A M E H A M E H A I V.,

KE ALII O KO HAWAII PAE AINA,

I K A U I A E N A

ALII AHAOLELO A ME KA POEIKOHOIA,

ILOKO O KA AHAOLELO O KA

MAKAHIKI 1856.

HONOLULU :
PAHA MAMULI O KE KAUAHA A KE AUPUNI :
1856.

NA KANAWAI O 1856.

HE KANAWAI

E AE ANA I KE KAOMI IA O KA WAINA.

No KA MEA ; ua manao ia o ke kaomi ana i ka waina, he mea ia e oi ai ka waiwai o keia Aupuni, a he mea no hoi e emi ai ka inu ia na wai ano ino.

NOLAILA, E HOHOLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poeikohoia* o ka *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo* kau *Kanawai*:

PAUKU I. Ma keia Kanawai ua kauohaia ke Kuhina Kalaiana, e haawi aku i na Palapala Ae, e ae ana i ke kaomi ia o ka waina, ke waiho mua mai no nae ua kanaka nei e makemake ana e kaomi i ka waina i ka Palapala Hoopaa me ke Kuhina Kalaiana, e hoopaa ana ia ia iho, a me kekahi hope kupono; penei ke ano oia Palapala Hoopaa

E ike auanei na kanaka a pau ma keia Palapala, owau—ka mua, a o—ka hope, e noho ana ma—ma ka Moku pnni o—Pae Aina o Hawaii. Ua hoopaa ia maua no na dala Elimu Haneri imua o ke Kuhina Kalaiana, a i kona mau hope ma ia Oihana, a e hiki no ke ohi ia ko maua waiwai hui, a me ko maua waiwai kaawale i kaa keia mau dala ke hooko ole ia na olelo malalo iho, i mea e hooko ia ai keia mau olelo, ke kau nei maua i ko maua inoa no maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, na hooponopono waiwai, a me na waihona o maua.

Ua kau ia na Lima a me na Sila o maua i keia la—o—
M. H. 185.

Eia ke ano o keia Palapala, no ka loa ana mai ia—ka mua i keia la i ka Palapala Ae, e kaomi i ka waina, mai loko o ka hua waina i hoouluia ma Hawaii nei no na makahiki he umi mai keia la aku, ina aole ia e kuai, a haawi wale aku paha i ka waina i kekahi kanaka maoli o keia Aupuni iloko o ia mau makahiki he umi; a ina aole oia e kaomi i ka waina mai loko o ka hua waina i hoouluia ma ka aina e; ina aole e puhi, i ka barani, i ka rama, a i kekahi wai ikaika e ae; ina e hoike, aku hoi oia ma ka Palapala me ka pololei i ke Kuhina Kalaiana i ka la hope o Dec. a mamua ae paha, i ka nui o ka waina ana i kaomi ai, ka nui i lilo aku, a me ka nui e koe mai ana ia ia, alaila, e lilo keia Palapala Hoopaa, i mea ole; aka, ina aole kela e hoopololei i kana hana, e like me na olelo a pau maluna, a maopopo i ka manao o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a o kekahi Lunakanawai

Apana paha, ua hooko ole ia na olelo, a o kekahi hapa paha o na olelo o keia Palapala Hoopaa, alaila e lilo na dala i oleloia maluna no ka Waihona Waiwai o ke 'Lii.

(Sila,)

———Ka mua.

(Sila.)

———Ka hope.

PAUKU 2. Mamua o ka loa ana'ku o ua Palapala Ae nei, e uku ae ka mea lawe i ua Palapala Ae nei i na dala *he kanalima*, i dala no ka Waihona o ke 'Lii a me na dala no hoi kekahi o ke kumukuai o na Palapala Hoailona Pai o ke 'Lii.

PAUKU 3. O kela mea keia e kaomi ana i ka waina, me ka loa mua ole o ka Palapala Ae, e like me na olelo mamua iho nei, ke hoopii ia oia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a imua o kekahi Lunakawai Apana paha, e hoopaiia oia e like me na olelo o ka Pauku 2 o ka Mokuna 42 o ke Kanawai Hoopai Karaima.

PAUKU 4. E lilo keia i Kanawai i kona la e hooholoia ai.

Aponoia i keia la 13 o Dekemaba, 1855.

KAMEHAMEHA.

V. K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E PILI ANA I NA HITHIA KAULIKE.

E HOOHOLLOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :

PAUKU 1. E hoopauia a ma keia kanawai ua hoopauia no ke kauwahi hapa o ka pauku umi, haawina ekolu, mokuna eha, o ke kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, e olelo ana e hoopii mai ka mea hoopii imua o ka Lunakanawai Kaulike, ma ka hope o kana palapala hoopii, i papa inoa o na hoike ana i hiline ai.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la i hooholoia'i.

Aponoia i keia la 17 o Aperila, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E PILI ANA I KA AHAHOOKOLOKOLO KAAPUNI O KA APANA AHA.

E HOOHOLLOIA e ke Alii me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :

PAUKU 1. Ma keia hope aku, e hoomakaia ka hookolokolo ana ma ka Aha Kaapuni no ka Apana Aha, i ka Monede mua o ka malama o Iune, i kela makahiki keia makahiki, aole ma ka Monede mua o Fieberuari e like me ka manawa i hala.

PAUKU 2. E hoomakaia ka halawai mua o ia Aha mamuli o ka olelo o keia kanawai i ka Monede mua o Iune, M. H. 1856.

Ua aponoia i keia la 17 o Aperila, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KE KANAWAI NO KA HOOPII HOU ANA MAI NA
 AHAHOOKOLOKOLA HAAHAA, A I NA AHA KAAPUNI ME NA
 AHA KIEKIE

*E HOOHOLAIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pa'e
 Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. O ka pauku elua o ka mokuna kanalimakumamakolu, o
 ke kanawai hoopai karaima, e hoololiia a me neia e heluheluia'i :

"Ma keia mau hewa a pau, i hookolokolo ia imua o na lunakana
 wai hoomalu, a imua o na lunakanawai'apana paha, e hiki no i ka
 mea i hoopii hou ae i ka aha kiekie, a i ka aha kaapuni paha, e hoo-
 kolokoloia imua o ka jure, ke hai mua oia i kona manao hoopii hou
 iloko o na la elima mahope iho o ia hookolokolo mua ana, a e uku no
 hoi oia i ke koina iloko o na la umi mahope iho o ia hookolokolo ana,
 a e haawi no hoi oia i palapala hoopaa e hoohiki ana, e uku oia i hoo-
 kahi haneri dala, i mea e kaa ai ke koina no ka hookolokolo hou ana,
 ke ko ole oia.

PAUKU 2. O kela mea keia mea i hoopiia, i kona hoopii hou ana i
 ka olelo hoooho a ka lunakanawai hoomalu a lunakanawai apana
 paha, ma ka hihia karaima, e paa mau no oia malalo o ka makai nui
 a o ka ilamuku paha, a i ka manawa e akoakoa ai ka aha kiekie, a o
 ka aha kaapuni paha, kahii i hoopii hou ae ua mea hoopii la, ke ole oia
 e waiho ma ka lima o ka makai nui a o ilamuku paha, i palapala
 hoopaa no na dala e like ka nui me na dala hoopai i hoopiia ai e ka
 aha malalo; penei ke ano o ka palapala hoopaa, e hele mai oia e hoo-
 kolokoloia ma ka aha kiekie a i ka aha kaapuni paha i oleloia malua.
 A ina paha i hoopai ia oia ma ka aha hoomalu a ma ka aha apa-
 na pana, ina he hoopai dala me ka hoopaahao kekahi, alaila, e koi
 aku ka ilamuku a o ka makai nui paha, i ka mea hoopii e haawi mai
 i palapala hoopaa e like me ka mea i oleloia malua, aole emi malalo
 o ka haneri dala hookahi, aole hoi oi aku i na haneri dala elua.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka la aku i hooohoia'i.

Ua aponoia i keia la 20 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO KA HOOLAKO ANA I KA POE I HOOPAIIA MA KA HOOPII
 CIWILA.

*E HOOHOLAIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae
 Aina iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :*

PAUKU 1. Ina, o ka mea pale aku i ka hoopii hookahi a oi aku, no
 ka hihia waiwai, ua hopu ia a hoopaa ia, ma ke ano aie kolohe, e
 hoolakoia oia e ka mea a o na mea paha o ka aoao hoopii a hoopaia'i
 a hiki i ka pau o kona paa ana.

PAUKU 2. Nolaila, e uku ka mea a o na mea paha o ka aoao hoo-
 pii a hoopaia ka mea pale aku, i ka hapalua dala o ka la, iloko o ka

lima o ka luna ia ia ka hoopaa ana; a ina i uku ole ia keia haawina i hoolako ai i ka mea pale aku, a hala na la he umi, i kekahi manawa, alaila e hookuuia oia e ka luna ia ia kona hoopaa ana.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka pai ana a hoolaha, maloko o ka nupepa *Polynesia*.

Ua aponoia i keia la 2 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOLO LEA AI KA OHI ANA O NA AIE.

NO KA MEA, ua nui na hoopii no ka hoonole ia o ka poe mea aie pono, no ka hoolilo ana o ko lakou poe i aie mai i ko lakou waiwai a pau ia hai, i kaawale ia a hiki ole ke hoomalu a lawe mamuli o ka palapala ohi waiwai, no ka mea, aole mea e pale aku ai i keia, o ka hana loihi a me ka uku nui a me ka hemahema o ka Oihana kau like wale no, a nolaila hoi ua hemahema ke Kanawai,

NOLAILA, E HOHOLOIA e ke *Alii*, me na *Lii* a me ka *Poehikoioia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka ahaolelo kau kanawai.

PAUKU 1. I na i hunaia ka waiwai o kekahi maloko o na lima o kona panihakahaka a hope a luna a waihona paha i hiki ole ai ke loaa a hoomalu no kona aie, a i na he mau aie mai o hai ia ia, alaila, e hiki no i kela a i keia o na mea ana i aie aku ai ke hoopii aku nona, a i kona manawa e haawi ai i ka palapala hoopaa no na dala, e like ka nui me ka manao o ka Ahahookolokolo, e pani no na koina a me na poho a ua Panihakahaka la, a hope, a waihona, a Luna paha, ke ko ole ia ka hoopii a ka mea hoopii a hoooho ole ia, alaila, e hiki ia ia ke hookomo maloko o kona palapala noi i ka Aha, i olelo kena e hiki ia ia ke noi aku i ka makai maloko oia olelo kena e waiho aku oia i ke kope oiaio ua hoike ia no ia mea me ua Panihakahaka la, a hope, a luna, a waihona, a i ole ia ma kahi e noho ai oia, a o lakou paha, a e kii aku i ua Panihakahaka la a Waihona, e hele mai i ka la a ma ka manawa hookolokolo i oleloia a hoakakaa maloko o ua olelo kii la, no ka hoolohe ana o ia hibia, a ia manawa a ia wahi ma ka hooihi ana e hai aku ina ia ia i ka manawa i waihoia mai ua kope la ma o na la, a i keia manawa paha, kekahi waiwai a ukana paha o ka mea pale aku maloko o kona lima, a ina pela, i ke ano a i ka nui o ia waiwai, a ina he aie ko ka mea i hoopiiia ia ia i ke ano a me ka nui o ia aie, a e kakau ia ka inoa o ka Lunakanawai ia ia ka nui o ka olelo, a e hoopukaia e like me ke ano mea mau o ka hana ma aha iloko o keia Aupuni. A na ka luna e hana ma ia mea e like me ia kauoha ana i ua poe la, e hoomalu ia ma ka lima o ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, a mea aie i ka pale aku na waiwai a pau a me na ukana a me na aie, maloko o kona lima, i mea e uku ai e like me ka loaa a ka hoopii ma ka hookolokolo ana, aole hoi e hoolilo ano e ae ia, e ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, a oia lohe, oia ka lohe kupono i ka mea aku e hiki ai i ka mea hoopii ke hoo-

kolokoloia kona hihia, ke ole ka mea pale aku he kamaaina no keia Pae Aina, a ua noho liuliu paha maanei a ina pela, e waiho ia i kope like ma kona lima, a i ole ia ma kona wahi noho hope ai a noho mua ai no hoi.

PAUKU 2. E ae ia ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, ke noi mai pela, e kokua i kona mea e nana aku ai, ma ua hoolokolo ana la, a ina i hoololoia ma ke ano hoapono i ka mea hoopii, alaila, e pili i na waiwai a pau a me na ukana maloko o na lima o ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, a aie, i ka hapa paha o ia e lako ai no ia mea, ka hihia uuku no ia, a o ka mea hoopii, i kona noi ana i olelo ohi waiwai, e hiki ia ia ke kauoha aku i ka Luna nana e hana ma ia mea, e koi aku i ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, no na waiwai a pau a me na ukana a pau o ka mea pale aku ma kona lima, ka mea ia ia ka pono e hookuu ia i ka lawe ia mamuli o ka palapala ohi, a koi aku hoi i ua mea aie no kekahi aie paha i aie ia i ka mea pale aku, i mea e uku ai a kaa i ka uku i hoololoia, a e pono i ua mea aie la, e uku ia mea; a ina ua haawi ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, ma kekahi ano, i na waiwai, a i na ukana o kona mea e nana aku ai, maloko nae ia o kona lima mamua i ka wa i waihoia me ia ke kope o ka palapala, a i ole e hookuu a hoolilo ia mau mea; ka laweia mamuli o ka palapala ohi waiwai, a i uku ole ua mea aie la i ka Luna i ka wa i kii'ku i kona aie i ka mea pale aku i ka manawa i waihoia me ia ke kope o ka palapala, alaila e pili i ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, a mea aie, ka uku no ia mea i hoololoia, noloko mai o kona waiwai iho, me he mea la, o kona aie ponoi no ia, ina ua like pela ka nui o ka waiwai a ukana a aie paha, a i ole pela, alaila, e like me ka nui o ke kumu waiwai o ua waiwai la, a ukana a aie paha.

PALKU 3. Ina e hiki ole mai ua Panihakahaka la, a Hope, a Luna, a Waihona, a mea aie i ka la, a i ka hora, i olelo ia maloko o ia palapala kakau i olelo ia maluna, a ina ua hele mai, a hoolo oia i ka hai aku ma ka hooiki ana, he waiwai paha a ukana o ka mea pale aku maloko o kona lima a me ko lakou ano a kumu waiwai, a he aie paha ua aie oia i ka mea aie, a me ka nui, alaila e hoolokokolo no, a ina i aponoia ka mea hoopii ma ka hoolokokolo ana, alaila, ma kona noi ana, e hoopuka ia ka palapala ohi waiwai maluna o ka waiwai o ua hookuli la, a Hope, a Luna, a Waihona, a mea aie, no ka nui o ua mea i hoololoia, me he mea la, o kona aie ponoi no ia, a me na koina ku i ke Kanawai, aka hoi, ina i ikeia ma ka hoolokokolo ana ua emi ke kumu waiwai o na waiwai a me na ukana, a ua emi hoi ka aie malalo o ka mea i hoololoia e uku ai ka mea aie, alaila, e hoololoia e uku na mea i Ganisaia e like me ke kumu waiwai o na waiwai, a me ka nui o ka aie, a ina i ikeia ka nele o ka mea i Ganisaia i ka waiwai ole a ukana ole o ka mea aie maloko o kona lima aole hoi i aie ia ia, alaila e loa ia ia kona koina ku i ke Kanawai, aka, ina e hele mai oia, a hooiki, a hai aku huna ole, no kona paa ana maloko o kona lima ka waiwai a ukana, a no kona aie aku i ka mea pale aku, a i ikeia i ka Aha, aole no ia ia ka waiwai a me ka ukana, aole hoi oia i

aie pela, alaila e hooholoia ma kona aoao, a e loaa ia ia kona koina ku i ke Kanawai.

PAUKU 4. Ina ma ka hai ana e ua mea aie la ma ka hoohiki ana, ua ikea ka aie o ka mea i Ganisaia i ka mea pale aku, aka, aole i oo, a ukuia a hiki i kekahi manawa e hiki mai ana, alaila e lilo ka olelo hooholo ma ka aoao o ka hoopii i mea pili i ua aie la a hiki, a i ka manawa e oo ai a ku i ka aubau ia.

PAUKU 5. O ka lawe ana'ku o kekahi mea aie, a o kekahi aie i aieia ia ia e like me na olelo maluna, ma ka palapala a ma ka hooholo ana aku i ke Kanawai, mailoko aku o na lima o kona Panihakahaka, a Hope, a Luna, a Waihona, a mea aie oia ka mea e hookuu mau ai ia ia a ia lakou i ka hoopii a i ke koi ana no ia mea.

PAUKU 6. E pili na olelo a keia Kanawai, a me na mana i haawiiia maloko, a i na Aha Hookolokolo Oihana mau o keia Aupuni, e like me ko lakeu kuleana e noho nei, a e hooponopono hou ia paha ma keia hope aku.

PAUKU 7. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku i aponoia e ke Alii. Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I NA KANAWAI E PILI ANA I KA POE AIEKAAOLE. E HOOHOLOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka pauku eha o ke "Kanawai no ka poe aiekaaole," i hooholoia i ka M. H. 1848, ma ke kapae ana i na huaolelo "a ina e hiki he, mau mea kalepa."

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku elima o ua kanawai la, ma ke kapae ana i na huaolelo "he umi," a e hookomo ia malaila ka huaolelo "elima."

PAUKU 3. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka pauku ewalu o ua kanawai la, a penei e heluhelua'i:—A hoi ke mai kekahi kanaka ia ia iho he aiekaaole, e like me ka mea i oleloia ma ka pauku mua o keia kanawai, a ina e holo ka olelo a ka poe luna, he kanaka aiekaaole ia, alaila e hoolahaia ua aiekaaole la ma ka nupepa *Polunisia*, a maloko hoi o ua nupepa la e hoolahaia'i no na hebedoma ekolu mai ia manawa mai, e na luna, i ka olelo e kahea ana i na mea a pau, a ka mea i aie aku ai e hele mai imua o na luna, i ka manawa a ma kahi a lakou e olelo ai, e hooiaio i ko lakou aie.

PAUKU 4. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka pauku umikumamalu o ua kanawai la, ma ke kapae ana i ka huaolelo "kanakolu," a e hookomo ia malaila ka huaolelo "iwakalua."

PAUKU 5. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka pauku umikumamakolu o ua kanawai la, ma ke kapae ana i na huaolelo "la he kanakolu," a e hookomo ai malaila na huaolelo, "pule elua."

PAUKU 6. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka pauku iwakalua-kumamakahi o ua kanawai la, e hookui aku i keia mau olelo pe-

nei :—"Aka hoi, ʻe hiki no ke hopuia a e hoopaia ua aiekaaole la me he mea la ua aie hoopunipuni oia, ke hooholo pela ka Lunakanawai Kiekie, mamuli o ka hoopii i hoohikiia e kekahi o ka poe mea aie e hoakaka ana i kumu kupono no ua hopu ana la a me ka hoopaa ana.

PAUKU 7. E hoololiia a ma, keia ua hoololiia no ka pauku iwaka-luakumamaha o ua kanawai la, ma ke kapae ana i na huaolelo "na hapakolu elua," a e hookomo ai malaila na huaolelo "ka hapaumi."

PAUKU 8. E kakau na luna i moololo no ka lakou hana ana a pau i kela hihia a i keia, a e lilo keia moololo, a o ke kope paha o kekahi ua hoiaio ia, i hoike imua o na Ahahookolokolo a pau o keia aupuni, no na mea a pau i pili pono i ʻua hihia la.

PAUKU 9. O ka mea aiekaaole i hoopaa ia me he mea la ua aie hoopunipuni oia, e hiki no ke hookuuia aku oia i ua hoopaa ana la, e ka Lunakanawai Kiekie o ka Aha Kiekie i ka hooponopono loa ana i kona waiwai, a i ka wa kokoke paha e hooponopono, ke maopopo i ka Lunakanawai Kiekie ua haawi mai ka mea aiekaaole, a ua hoike mai me ka haalele i kona waiwai lewa, a me ka waiwai paa a pau iloko o na lima o ka poe luna, a kona poe i aie aku ai i koho, a lilo ia lakou, a ua hana hoi oia i na hana a pau e like me ka olelo nui a ke kanawai no ka aiekaaole.

PAUKU 10. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka hoolaha ana iloko o ka nupepa *Polunesia*; aka, aole ia e pili ma kekahi hana i hoomakaia, a e waiho ana paha ia manawa, a mamuli paha.

Ua aponoia i keia la 30 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E PILI ANA I NA LAWEHALA I PAA I KA HAO; A ME NA HALE PAAHAO.

NO KA MEA, he mea hiki ole ke hooko iho i kekahi mau olelo maloko o ke kanawai i pili i na Hale Paahao, i aponoia e ka Moi i ka la 4 Augate 1851, a nolaila ua hooko ole ia no kela kanawai.

NOLAILA, E HOOHOLOA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poetikohia* o ka *Hawaii Pae Aina* i akoaka iloko o ka *Ahaolelo* kua kanawai:

PAUKU 1. E haawiia i ke Kubina Kalaiaina ka mana e hana i mau Rula e hooponopono ai i na Hale Paahao, me ka hoolhe ia o na olelo kauoha e ko loko o ia mau hale, a me ka hooikaika i ka hana, ka noho kolohe ole a me ka imi naauao mawaena o na lawehala ke aponoia nae kela mau Rula mamua e ka Moi me kona aha kuka malu.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka hooholoia ana; a o na kanawai a pau a me na hapa kanawai i kue i keia, ua hoopau ia a ma keia ua hoopau loa ia.

Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E AE I KA MARE HOU ANA O KEKAHI POE I OKIIA.

E HOOHOLAIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poetikohia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai*:

PAUKU 1. Ma keia ua haawiia ka mara a me ke kuleana i kela a i keia o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e ae aku i ka mare hou ana o ka poe i okiia mamua a e oki ana ma keia hope aku.

PAUKU 2. Aole loa e ae ua poe Lunakanawai i ka mare hou o kekahi, ke maopopo ole ia lakou a akaka, ua hala na makahiki elima, mahope mai o ka manawa i okiia ka mea hoopii e mare hou a ua loa ole ia ia iloko o ia mau makahiki i kekahi hiahia ma na kanawai i ku i ke oki ana.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka aponoia e ke Alii.

Ua aponoia i keia la 22 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KA AHUMANU.

HE KANAWAI

NO KE KOHO ANA I POE KOMISINA NO NA ALALIIII.

E HOOHOLAIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poetikohia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai*:

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e koho, ma kela a ma keia o na apana koho, a puni keia aupuni, i ekolu mea pono e hana i ka oihana komisina no na alaliiii.

PAUKU 2. E pono no keia poe komisina, ma ko lakou apana iho, e hoolohe a e hoooho no na hoopapaa ana a pau, no ke kuleana ala hele, mawaena o na kanaka, a mawaena o na kanaka a me ke aupuni.

PAUKU 3. Na na komisina, i ko lakou hooponopono ana i na hoopapaa o keia ano, e hoooho e like me ke ano pono a kaulike, mawaena o na aoao, e like me ke ano o ka hihia.

PAUKU 4. Ina manao kekahi ua poino oia no ka olelo hoooho o na komisina, e hiki no ia ia ke hoopii imua o ka Aha Kaapuni oia moku-puni, a ina ma ka moku-puni Oahu ka hihia imua o ka Aha Kiekie. A e hoolohe no ka Aha Kaapuni a kiekie paha ma ka *ahahui* a e hoooho no ia hoopii; aka hoi, ina he manao hoopii ko kekahi e hoopuka no oia pela imua o na komisina, mawaena o na la elima mahope mai o ko lakou hoooho ana.

PAUKU 5. Ina e hoopii kekahi mai ka hoooho ana ae o na komisina, e like me na pauka maluna iho, na na komisina e hooili ai moololo no keia hihia, a i kope o ko lakou olelo hoooho, a hiki imua o ka aha kahi i hoopii hou ia i.

PAUKU 6. E ukuia na komisina i palima na dala ia lakou, pakahi no ka lakou hana ana ma ka hooponopono ana i ka hihia hookahi o keia ano, a na ka aoao hookahi, a na aoao a pau e uku i keia, ma ke ano o ka hoooho ana o na komisina. Ina he hoopii hou e waiho ai

ka uku o na komisina, a me na koena e ae, a hooholo loa ka aha maluna.

PAUKU 7. Aia no i ke Kuhina Kalaiaina ka hemo o na komisina a keia kanawai i olélo ai, a e hiki no ia ia ke pani i na hakahaka iwaena o lakou.

PAUKU 8. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka hooholo ana.

Ua aponoia i keia la 2° Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOPONOPONO AI I KA HANA ANA I KA PAPA INOA O NA JURE.

E HOOHOLOLA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

PAUKU 1. Mai ka la aku o ka hooholo ana i keia Kanawai aole e luhi kekahi o ka Poeikohoa e na Makaaainana ma ke kokua ana i ka imi, a ma ka papa inoa o na mea kupono i ka Oihana Jure; aka, e hana ia kela mau kanawai e ka Aha kakau, i ka manawa a ma ke ano a ke kanawai i olélo ai.

PAUKU 2. O na olélo ma ka pauku akahi a me akolu o ka Haawina eha Mokuna eha o ke "Kanawai hooponohono i ka Oihana Lunkanawai" i kua i na olélo o keia Kanawai e hoopauia a ma keia ua hoopau ia.

Ua aponoia i keia la 15 o Sepetemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI KE KANAWAI HOOPONOPONO I KE KOHO ANA O KA POEIKOHOIA E NA MAKAAINANA I HOOHOLOLA M. H. 1850.

E HOOHOLOLA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

PAUKU 1. Ua hoololiia a ke hoololi ia nei ka pauku akahi o ke kanawai hooponopono, i ke koho ana o ka Poeikohoa e na Makaaainana, ma ke kapae ana i na huaolelo "i kela makahiki i keia makahiki" a e hookomo ia malaila na huaolelo "i kela lua makahiki i keia lua makahiki." E heluhelu ia ka Pauku akahi penei:

"E kohoia ka Poeikohoa e na Makaaainana e noho ma ka Ahaolelo iloko o na Apana a pau o keia Aupuni ma ka Monede mua o ka malama o Ianuari, i kela lua makahiki i keia lua makahiki, ma na wahi i hoike ia e na Makai Nui o kela Mokupuni keia Mokupuni."

PAUKU 2. O ke koho mua ana mamuli o keia kanawai, aia ma ka Monede mua o Ianuari M. H. 1858; Aka hoi, ina e manao ka Moi, ke Alii e akoakoa i ka Ahaolelo iloko o ka makahiki 1857, alaila e kauoha aku oia e koho e ia na Luna Makaaainana no ia makahiki.

Ua aponoia i keia la 30 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO KA HOOMAIIKAI ANA I KE AWA O HONOLULU.

E HOOHOLEIA e ke Alii, me na *'Lii a me ka Poaikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Ke ae ia nei a ma keia ua ae ia ke Kuhina Waiwai, e hoolilo aku, mai loko ae o na dala e waiho ana ma ka Waihoana Aupuni, mamua ae o ka 'hooholo ana o ka Bila' Kalaiwaiwai, i na dala aole e oi aku i na dala eono tausani, no na lilo no ka hoomaikai ana i ke awa o Honolulu.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai kona la i hooholeia'i.

Ua aponoia i keia la 6 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E KINAI AI I NA KULEANA MA KEKAHI WAHI O KE AWA A ME NA KULANAKAUHALE A ME NA AINA AUPUNI I KE AWA O HONOLULU.

NO KA MEA, o na Kuleana o na kanaka maloko o ke awa o Honolulu a me na kuanalu, a me na aina ma palena o ke awa, aole ia i kupono me ka hana ana maluna, e like me ka mana a me ka noho ana maluna o ke Alii, aole hoi i kupono me ka hoomaikai ana, a me ka hoomakaukau ana no ke kaua, e like me ka pono ma keia hope aku.

NOLAILA, E HOOHOLEIA e ke Alii, me na *'Lii a me ka Poaikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau Kanawai :*

PAUKU 1. Ma keia ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae ana o ke Alii a me kona poe Kuhina, e kuai lilo mai i na wahi a pau o ke awa o Honolulu a me na kuanalu a me na aina a puni ia, ke hiki pono ke hana malaila i Upo, i hale papaa, i Papu, a i hale Kukui paha, i mea hoi e kinai mau loa, ai i ke Kuleana a me ka waiwai o na kanaka a pau e noho nei iloko, ma ke kumukuai a me ka uku ana e like me ka mea i holo mawaena o ua Kuhina la, a me ua kanaka la, a i ole ia, e like me ka olelo i hooholo ia e na mea i kohoa e na aoao no ia hana.

PAUKU 2. Ma keia, ua ae ia ke Kuhina Waiwai me ka hooholo ana o ke Alii a me kona poe Kuhina, e uku aku, ma ke kikoo ana o ke Kuhina Kalaiaina i dala, i palapala aie o ke Aupuni, a i Bila aie o ka Waihoana dala, e olelo ana i ka uku hoopanee aole oi aku i 12 hapa haneri o ka makahiki, e like ka nui o na dala e holo loa ai i na kuai ana i olelo ia ma ka pauku akahi.

PAUKU 3. E manao ia ka mana i haawiia ma keia Kanawai he ae wale no ia, a e hana ia e pono ai ka lehulehu ke manao ke Alii a me kona poe Kuhina he mea pono loa ia; malaila wale no.

PAUKU 4. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku o ka hoapono ana e ke Alii.

Ua aponoia e keia la 15 o Sepetemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KE KANAWAI, E HOOPONOPONO ANA NO KE KIPA ANA O NA LUINA HAOLE MA NA AWA O HONOLULU A ME LAHAINA.

E HOOHOLEIA e ke *Alii*. me na *'Lii* a me ka *Poehikoheia o ko Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kanakawai* :

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololia ka Pauku elua, o ke Kanawai e hooponopono ana no ke kipa ana o na luina haole ma na awa o Honolulu a me Lahaina i hooholeia i ka la 23 o Iulai 1855, ma ka holoia ana i na huaolelo "and" ma ka olelo Beritania, a me ka hoo-komo ana malaila ka hua olelo "or" a me ke kapae ana i na huaolelo i holo ole maluna o ka moku, a ma ka hookomo ana ma ka hakahaka i ka huaolelo "ana i haawi ole ai, maluna o ka moku i ka manawa a ke Kapena, a o kona hope paha i olelo ai," a pela, e hehuhelu ia ka pauku i hoololiia, penei;

Mamua o ka haawi ana i ka palapala no ka hale kipa e haawi mai ka mea nana i noi i kanaha dala no ka Waihona dala o ke Aupuni, a haawi pu mai no hoi iloko o ka lima o ua mau Kiaaina nei i palapala hoopaa no na dala elua tausani a e kau pu ia me kona inoa ma ia palapala, me na inoa o kekahi mau hope elua a ua mau Kiaaina la e manao ai he pono, penei ke ano o ua palapala la, a penei ke kakau ana.

E ike auanei na kanaka a pau, ma keia palapala, o makou o—ka mua a me—kona mau hope e noho ana ma—Mokupuni o—ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa makou ia makou iho i ka mea Hanohano—ke Kiaaina o—i na dala maikai elua tausani e ohiaa noloko mai o ko makou waiwai hui a kaawale paha ke malama ole ia keia mau olelo malalo, a nolaila ke hoopaa nei makou ia makou iho a me na hoolina hooko kauoha a me na hooponopono Waiwai hoolina o makou no keia uku.

Hoailonaia e ko makou mau Sila a kakau hoi i keia la—o—18—.

Eia ke ano o keia palapala hoopaa maluna, no ka mea ua loa i keia la i ka aoao kumu i hoopaa ia i palapala ae hale kipa Luina haole no ka makahiki hookahi, mai ka la aku o ke kakau ana i keia, nolaila, ina i ka manawa o kona ae ia, aole oia e koi aku a loa mai ia ia na dala oi aku mamua o ka pakolu o ka luina no ke kipa ana, aole hoi e oi aku o umi hapa haneri o ka uku mua i haawia, i mea e malu ai mai kekahi luina i kipa ia ma kona hale, a ina aole oia i kekahi manawa e nele i ka hoihoi pono aku i ke Kapena a i kona hope paha, i ka uku mua a pau ana i haawi ai no keia o na luina ona i haawi ole ai maluna o ka moku i ka manawa a ke Kapena a o kona hope paha i olelo ai, ina ua lilo oia i hope hoomalu no ua luina la, a ina aole oia e kipa i kekahi luina i loa ole ka palapala noho mai ka Luna Awa mai, alaila e lilo kela palapala i mea ole, aka, ina hoakakaia imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu me ka hookolokolo ole i ka Jure, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lu-

nakanawai, e lilo ia no ke kumu dala i olelo ia maloko o keia palapala hoopaa, a e hoopau ia ka palapala ae, i hookumuia ma ia hoopaa ana.

PAUKU 2. E lilo keia i Kanawai mai ka la aku o ka hooholo ana. Ua ponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOPONOPONO AI I KE PEPEHI ANA A I KE KUAI ANA I KA BIPI MA NA KULANAKAUHALE O HONOLULU, A ME LAHAINA.

E HOOHOLOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina iloko o ka Ahaolelo hau kanawai :

PAUKU 1. I kela mapawa a i keia manawa, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka mea kii mai, i palapala ae i ka hana hale lolo bipi a me ka hale kuai bipi, no ka makahiki hookahi, ma na kulana-kauhale i pili ai ko lakou palapala ae.

PAUKU 2. Mamua o kona haawi ana i ka palapala ae i ka wehe i ka hale lolo bipi a me ke kuai bipi, e lawe mai no hoi oia, i na manawa a pau mai ka lima mai o ka mea kii, i palapala hoopaa, ma na dala elua haneri, me na kokua maikai elua kupono, i ae ia e ke Kuhina penei nae ke ano a me na olelo maloko.

PALAPALA HOOPAA.

E ike auanei na kanaka a pau, o makou, o — ke kumu a o — na kokua e noho ana ma — ma ka Mokupuni o — ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa ia makou a paa loa i ka mea Hanohano — ke Kuhina Kalaiaina, e pono ai ke Aupuni Hawaii, no na dala elua haneri e like me ke Kanawai, e ohia no loko mai o ko makou waiwai hui a kaawale paha ke hana kua ia ka olelo o keia palapala.

No ka uku pono a pololei, o keia ke hoopaa nei makou ia makou pakahi a hui ma keia palapala, a ko makou poe hoolina a me na hooponopono waiwai hoolina o makou.

Kauia ko makou mau Sila i keia la — o — 18 —.

Eia ke kumu e keia hoopaa, no ka mea, ua kii aku i keia la ka aoao kumu i hoopaaia maluna, i palapala ae i ka hana i hale lolo bipi a e wehe i hale kuai bipi ma —, Mokupuni o —; Nolaila, ina aole e haule iki ia ia ke kakau paa i ka hao kuni o kela holoholona a o keia i pepehiia maloko o kona hale lolo bipi, a kuai paha maloko o kona hale kuai bipi, a me ka inoa o ka mea nana ka bipi, a me ka inoa o ka mea a o ka poe nana i lawe mai i ua holoholona la i kona hale lolo bipi, a me ka la o ka malama a me ka makahiki i hiki mai ai, a i kaluaia hoi, a me na olelo hoakaka kupono e ae, e like me ka palapala kumu malalo iho, penei :

Manawa i laweia mai.	Ka mea nana ka bipi.	Ka mea nana i lawe mai.	Hao kuni.	Manawa i pepehiia i.	Na olelo hoakaka.
----------------------	----------------------	-------------------------	-----------	----------------------	-------------------

A ina e waiho akea oia, i na manawa a pau, i keia palapala i ike-

ai ka poe luna kupo a me na mea a pau ke nana, ke makemake lakou e huli maloko, alaila e lilo keia palapala hoopaa i mea ole. A i ole, a i hoike maopopo ia ka ole, imua o ka Lunakanawai Hoomalu, me ka Jure ole, alaila lilo loa ka uku o ka palapala hoopaa, i oleloia maluna, a laweia'ku ka palapala ae.

PAUKU 3. O kela mea keia mea pepehi bipi a kuai no hoi ma ka hale kuai a ma ke alanui o na kulanakauhale o Honolulu a me Lahaina, ma ke ano kua i keia kanawai, ina i'ku i ka hewa ma ka hookolo-kolo ana imua o ka Lunakanawai Hoomalu, e hoopai ia oia a e uku no hoi i ke aupuni i na dala aole e emi i elima, aole hoi e oi aku i ka iwakaluakumamalima, aia no i ka manao o ka lunakanawai.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai ma ka pau ana o na la he kanakolu mai ka la aku o ka hooholo ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOPAU AI I KE KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI E HOOMAHUAHUA AI I KE DUTE MALUNA O KEKAHI WAIWAI," I HOOHOLLOIA I KA MAKAHIKI 1853.

E HOOHOLLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poeikohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai* :

PAUKU 1. E hoopauia, a ma keia ua hoopauia "Ke kanawai e hoomahuahua ai i ke dute maluna o kekahi waiwai," i hooholoia e ka Ahaolelo o 1853.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o kona hooholoia ana.

Ua aponoia i keia la 6 o Augate, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

V. K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E AE ANA I KE KUAI A I KE KAPILI ANA I KEKAHI MOKUAHI E HOLO PILI AINA MAANEI.

E HOOHOLLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poeikohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai* :

PAUKU 1. Ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana a me ka ae o ka Moi a me kana Aha Kuhina, e kuai, a e hana i palapala ae like no ke kapili ana i kekahi mokuahi e holo pili aina maanei, me kona mau lako a pau, a e lawe mai ma ka awa o Honolulu nei, no na dala aole e oi aku mamua o na dala he Kanaono Tausani.

PAUKU 2. Ua ae ia ke Kuhina Waiwai ma keia, mamuli o ke kuhikuhi ana a ke Kuhina Kalaiaina no ka mea i oleloia ma ka pauku maluna, e hoopuka i mau palapala kikoo maluna o ka waihona dala e ukuia i ke Kuhina Kalaiaina, a i kona mea e kuhikuhi ai paha no na dala aole e oi aku mamua o na kausani he kanaono, a e ukuia keia

mau palapala kikoo i ka manawa a me ka uku hoopanee a ka Moi me kona Aha Kuhina e hooholo ai; aka hoi, ina e hiki ole ke pale ai i ka hoolilo koke i kekahi dala maoli a e hoemi i ka nui o na dala i haawiiia ma na palapala kikoo ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina ma keia e kikoo maluna o ka waihona dala o ke aupuni no na dala aole e oi aku mamua o na tausani he iwakalua, e uku ia nologo ae o na dala i hoo-kaawale ole ia. Eia hoi kekahi, e hiki no ke Kuhina Kalaiaina ke kuai i ke kauwahi oloko o ua mokuahi nei me kela mea keia mea mamuli o kona manao he pono.

PAUKU 3. Aole no e kau ia kekahi uku o kela ano keia ano no ke awa a no na dute paha no na mea a pau e laweia mai i mea e pono ai ua mokuahi nei.

PAUKU 4. E lilo keia i kanawai mai ka la o kona hooholoia ana. Ua aponoia i keia la 2 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KA OLELO AE LIKE NO KE AWA I HOOHOLOIA
(AUGATE 6, 1846.)

E HOOHOLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poeikohoa* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo* kau kanawai:

PAUKU 1. Mai ka la aku e hooholoia'i keia kanawai, e hiki no ma ke kanawai, i na kanaka a pau ke kanu i ka awa maloko o keia aupuni.

PAUKU 2. E pono no i na kiaaina me ka hoapono o ke Kuhina Kalaiaina, ke koho i mau luna nana e kuai aku, a e hoolilo aku i ka awa i na poe i ae ia maloko o keia kanawai.

PAUKU 3. Ke hookapua nei ka inu ana o na kanaka i ka awa o hoopai ia i ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o na dala elima, koe ka poe mai i loa ia lakou ka palapala ae mai kekahi kahuna lapaa, a hoike ana he mai kupono kona, a me ka nui o ka awa e pono ai ia mai.

PAUKU 4. E hiki no i na luna kuai awa ke kuai aku me hai i mea e hoopukapuka aku ai, a ma kekahi ano e ae paha, na poe a pau e manao ana e houna aku i na aina e, a i na kahuna lapaa a me na kahuna oki. O ke kumu kuai o ua awa nei i loa mai, e maheleia penei: elua hapakolu e haawiiia i ka mea nana ka awa, a hookahi hapakolu e lilo no ke aupuni.

PAUKU 5. E ukuia na luna kuai awa, he iwakaluakumamalima kenna o ke dala hookahi maloko ae o ko ke aupuni hapakolu, o ke konna e haawiiia ae ma ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, a waihoia'ku i ke Kuhina Waiwai no ka pomaikai o ka waihona dala o ke aupuni.

PAUKU 6. O na mea a pau i kuai aku i ka awa ma ke ano kua i na olelo o keia kanawai, e hookuia he umi dala no ia hewa pakahi.

PAUKU 7. E lilo keia i kanawai i ka la o kona hooholoia ana, a o na kanawai i kue i keia, e hoopauia, a ma keia ke hoopau ia nei. Ua aponoia i keia la 15 o Sepetemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO KA HOOPONOPONO ANA I KA LAWE ANA MAI A ME KE KUA
AI ANA I KA OPIUMA, A ME NA LAU MAKE E AE.

No KA MEA, ua ike pinepine ia ka naauauwa a me na hewa nui e ae, no ka hana ana a me ka hana ino ana e ka Opiuma a me na laau make e ae, a,

No KA MEA, ua aneane huli na kanaka maoli o ka Moi i poe puni Opiuma, no ko lakou hoopili ana mamuli o na Pake:

NOLAILA; E HOOHOLeia e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poehikoia* o ko *Hawaii* Pae Aina i akoakoa iloko o ka 'ahaolelo kau kanawai.

PAUKU 1. Ina i hoahewa ia kekahi imua o kekahi lunakanawai, no kona lawe ana mai, a kuai ana aku, kuai ana a haawi ana i ka Opiuma, e hoopaiia oia i na dala aole e emi iho i ke kanalima, aole hoi e oi aku i elima haneri, aia no i ka manao o ka aha. Aka hoi, aole e lilo kekahi olelo a keia pauku i mea e keakea aku ai i ka lawe ana mai a i ke kuai ana aku o ka Opiuma ma ke ano lapaau e ka poe kahuna lapaau a me na kahuna oki i ae ia e ke Kuhina Kalaiaina, no ko lakou ike.

PAUKU 2. Aka hoi, aole e hiki i na kahuna a me na kahuna oki i ae ia e ke Kuhina Kalaiaina maloko o keia kanawai ke kuai a hoolilo, a haawi aku paha i ka Opiuma i kekahi mea e aku oia aole i pili ma ka lakou oihana lapaau. O na kahuna a pau i kue i keia pauku e pili no ia i ka hoopai i hoakaka ia ma ka pauku 1 o keia kanawai.

PAUKU 3. Ma keia kanawai ua lilo i ke Kuhina Kalaiaina ka mana e haawi i palapala ae i na kahuna lapaau a me na kahuna oki a pau, ke hoike maopopo ia ua makaukau oia ma ia oihana, a ke uku hoi iloko o ka Waihona Kalaiaina i na dala he kanaha.

PAUKU 4. Ina e kuai a e haawi aku paha kekahi mea, i loa ole ka palapala ae e like me ka pauku ekolu, a kuai aku i kekahi laau ano make, a i ku i ka hewa ma ka hookolokolo ana e hooukuiia oia aole e emi i na dala he iwakaluaakumamalima, aole hoi e oi aku i na dala he elua haneri.

PAUKU 5. E lilo keia i kanawai mai ka pau ana o na malama ekolu mai ka la aku o ka hooholo ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO KA OIHANA KINAI AHI MA HONOLULU.

E HOOHOLŌIA e kē *Alii me na 'Lii, a me ka Poeikohōia o ko Hawai'i Pae Aina i ukoakoa iloko o ka Huaolelo kau kanawai:*

PAUKU 1. E hoopauia, a ma keia kanawai ua hoopauia ke "Kana-wai i kapa ia he kanawai e hoonohonoho i ka Oihana Kinai Ahi no ke Kulanakauhale o Honolulu," i hooholōia i ka la 24 o Iune 1852.

PAUKU 2. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku akahi, o ka haawina akahi o ke kanawai hoonoho i ka Oihana Kinai Ahi no ke Kulanakauhale o Honolulu, i hooholōia i ka la 8 o Mei, 1851, a e heluheluia penei:

Eia na mea komo iloko o keia oihana, he luna nui kinai ahi, elua hope luna, eha kilo, a me na kanaka kinai e like ka nui me ka mea i aeia e ka poeikohōia e ua Oihana la. I ko lakou wa e noho ai maloko o keia hana, e hookuuia ua poe luna nei a me na kanaka o lakou i na auhau o ko lakou kino a pau koe wale no ka auhau kula.

PAUKU 3. E hoololiia ka pauku ekolu, a ma keia ua hoololiia a e heluhelu penei:

"E kohōia ka luna nui kinai ahi, a me na hope luna elua e ka poe i komo ma ia oihana a loa a i ka palapala hookomo, i kela makahiki a i keia makahiki ma ka Monede mua o Iune."

PAUKU 4. E hoololiia ka pauku ekolu o ia haawina a ma keia ua hoololiia, a e heluheluia penei:

"E kohōia na kilo eha i kela makahiki a i keia makahiki e ka poe i kohōia o ia oihana.

PAUKU 5. E hoololiia ka pauku akahi o ka haawina elua o ua kanawai la, a ma keia ua hoololiia ma ka holoi ana i na huaolelo "mau kokua," a e hookomo ma ia hakahaka i na huaolelo "hope kahuna," a ma ka holoi ana i na huaolelo mahope o ka huaolelo "maikai."

PAUKU 6. E hoololiia ka pauku elua o ia haawina, a penei e heluhelu ia'i:

"Ina e hiki ole aku ka luna nui kinai ahi, ma kahi o ke ahi, alaila na ka hope luna mua e lalau aku i ka hana, a i hiki ole mai ka luna nui kinai ahi a me ka hope luna mua, alaila ili mai ka laua hana ma luna o ka hope luna alua.

PAUKU 7. E hoopauia, a ma keia ua hoopauia ka pauku akahi a me eha o ka haawina ekolu o ua kanawai la.

PAUKU 8. Na ka poe kilo e hoopii imua o ka aha hoomalu o Honolulu, no ka poe hewa a pau i na kanawai no ka Oihana Kinai Ahi, a e hiki ia lakou ke lawe no lakou i iwakalua hapa haneri o na uku hoopai i ohia ia, a o ke koena, e uku aku lakou i ke kahu dala o ia Oihana.

PAUKU 9. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku mua o ka haawina eha o ua kanawai la, ma ka holoi ana i na huaolelo "mahope o ka holoi ana."

PAUKU 10. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku elua o ua haawina la, a e heluhelu ia penei:

"Ina no ka hapa loa o kekahi po'e kinai, ua noho hemahema lakou no na malama eono, alaila e hiki i ka po'e i kohoia o ia oihana ke hoopau ia, a ina ua ae lakou, e hoohui aku ia po'e me kekahi po'e e ae, ke ae hoi ka po'e i hoohui ia mai ai e like me ke kanawai."

PAUKU 11. E hoopauia a ma keia ua hoopauia ka haawina elima o ia kanawai.

PAUKU 12. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku akahi o ka haawina eono o ua kanawai la, ma ka holoi ana i na huaolelo "kokua," a ma ka hookomo ana ma ka hakahaka ma na wahi a pau i ike ia ua hua la, i ka huaolelo "hope kahuna."

PAUKU 13. E hoololiia a ma keia ua hoololiia ka pauku eono o ka haawina ehiku o ua kanawai la, a e heluhelu ia penei: O na kane kamaaina a pau o Honolulu, ina e hele lakou i ke ahi, e hoolohe lakou i na olelo a ka luna nui kinai ahi a me na hope luna, a i ole ia e hoo-uku ia i palima na dala.

PAUKU 14. E hoololiia ka pauku ewalu o ia haawina a ma keia ua hoololiia ma ka holoi ana i ka huaolelo "kokua," a ma keia hookomo ana ma ia hakahaka na huaolelo "hope luna."

PAUKU 15. E hoopauia ka haawina ewalu o ua kanawai la, a ma keia ua hoopauia.

PAUKU 16. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka hoeholo ana. Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO NA AHA HOOHUI.

E HOHOLELOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Po'eikohoia o ko Harui Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

PAUKU 1. E haawi ka mana i kela ahahui keia ahahui, iloko o keia aupuni, i hoohuiia, a e hoohuiia ana paha ma keia hope aku, penei:

1. E hoomau aku ma ko lakou inoa hui, a hala ka manawa i olelo ia, ma ka lakou palapala hoohui, a ina aole i oleloia ka manawa e pau ai, alaila e mau loa aku no.

2. E hoopii aku a e hoopiiia mai lakou iloko o kela ahahookolokolo keia ahahookolokolo.

3. E hana a e hoololi ae i sila e like me ko lakou makemake.

4. E hoopaa, e kuai a e hoolilo aku i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa, aole oi aku mamua o ke kumu paa i oleloia ma ka lakou palapala hoohui, a e like hoi me ka mea kupono i ka hana a ia ahahui.

5. E hoonoho i na luna, a me na mea hana, e like me ka mea e pono ai ka hana aia ahahui.

6. E kau i kanawai no lakou iho, aole nae e kue i na kanawai o ke aupuni, i mea e hiki ai ke hooponopono i kona waiwai, a me ke koho ana a me ka hoopau ana i kona po'e luna, a e hooponopono i kana mau hana, a e hoolilo aku hoi i kona waiwai.

PAUKU 2. Aole no e haawiiia ka mana e ae i na ahahui i hoohuna mamuli o na olelo o keia kanawai, e like wale no me ka mea i oleloia ma ka pauku maluna iho, a me ka mana hoi e pouna ai ka hana i olelo ia malaila, a me ka mana i hoakaka ia iloko o ka palapala hoohui, e haawina e like me ka olelo mahope nei.

PAUKU 3. Aole no e manaoia he mana ko na ahahui, e kuai i na bila aie ma ka uku hoemi, a me na palapala e ae e maopopo ai ka aie; aole hoi hiki ia lakou ke lawe i ke dala a hai a waiho me lakou, aole hoi e kuai i ke gula a me ke dala, a me ka buliona, a me na dala o na aina e a me ke kuai lilo aku, a me ke kuai lilo mai i na palapala aie, a me na mea e ae paha e maopopo ai ka aie; eia wale no, e like me ka mea kupono maoli i ka lakou hana, i hoohui ia'i. Aole hoi e hiki i kekahi ahahui i ae oleia e ka ahaolelo, ke hoopuka aku i na bila aie, a me na mea e ae e maopopo ai ka aie, e kuaiia i kela wahi keia wahi e like me ke dala.

PAUKU 4. Ma na halawai o na ahahui, e hiki no i ka poe i komo ilaila ma na hana a pau ke koho ma o lakou iho, a ma na hope paha a lakou i waiho ai nana e koho; aole nae i manaoia ma keia pauku he mea hiki ole i na ahahui ke kau kanawai no lakou iho, no ke ano o ke koho ana i kona mau kahu a me na luna hooponopono ona.

PAUKU 5. Ina ua akoakoa mai na mea a pau i komo iloko o kekahi ahahui, o lakou ponoi, a o na hope paha o lakou iloko o kekahi halawai, i kaheaia ma kela ano keia ano e kakau lakou i ko lakou inoa ma ka buke moolelo, alaila ua paa ka hana oia halawai.

PAUKU 6. E hiki no i ka poe akoakoa pela, ke koho i poe e pani i ka hakahaka o na luna oia ahahui, a e hana i na hana e ae e like me ka hana ana i na wa kahea ia ka halawai mahope o na kanawai oia ahahui.

PAUKU 7. Ina no ka make, no ka hele, a no ka pilikia e ae paha o na luna o kekahi ahahui, aole mea nana e kahea i halawai, e like me ko lakou kanawai, aole hoi paha mea nana e noho i luna hoomalua, alaila e hiki no i ka lunakanawai kaapuni o ka mokupuni i noho ai o ua ahahui nei, ina noi aku ma ka palapala eha a keu aku paha, o kekahi poe o ua ahahui nei, ia ia, e kauoha ae i kekahi o lakou e kahea i halawai no lakou, ma ka hoolaha ana i olelo e like me na kanawai oia ahahui, a e hiki no hoi i ua lunakanawai nei ke kauoha ai i kekahi oia ahahui, e noho luna hoomalua ma ia halawai a e paa no ka hana oia halawai.

PAUKU 8. Aia mahelaia ka puu dala kumupaa o kekahi ahahui, iloko o na mahela maopopo, a e hoopuka ia hoi na palapala e maopopo ai na mea nona na mahela dala (shares) alaila e hiki no ke hoolilo aku i ua mahela nei ia hai ma ke kau ana iho i ka inoa o ka mea nona ia mahela, ma ke kua oia palapala, alaila e haawiiia i palapala mahela hou i ua mea nei ia ia ka palapala mua ma ia hoolilo ana, ma kona hoihoi ana i ka palapala mahela mua i ka ahahui; aole hoi e paa ia hoolilo ana aia a loa ua palapala hou nei. Iwacena o laua elua wale no e paa'i; a ua palapala ia paha, ia hoolilo ana ma na buke o ka ahahui, a me ko lakou wahi i noho ai, i mea e maopopo ai ka

la i hooliloia'i a me na mea kuleana iloko oia hoolilo ana a me ka nui a me ke ano o ua mahele nei i hoolilo ia.

PAUKU 9. Aole hiki i na luna o na ahahui, ke puunaue i ka waiwai o lakou; eia wale no o ka mea i puka ma ka lakou hana ana; aole hoi e hiki i ua mau luna nei ke puunaue, a lawe aku paha ma kekahi ano e ae, a haawi aku i na mea kuleana iloko oia ahahui; kekahi o ke kumupaa oia ahahui aole hoi e hiki ke hooemi i ke kumupaa, me ka ae ole o ka mea nana i haawi i ka palapala hoohui, a o ka Ahaolelo paha. Ina i paleia ka olelo o keia pauku, alaila maluna o na kahu nana e hooponopono ia ahahui ia wa ka hihia ma ko lakou kino iho, e uku aku i ka ahahui, a i ka poe a lakou i aie aku ai paha, ke hoopau ia kela aha, e like me ka nui o ka waiwai i puunaue ia pela, a e lawe ia'ku paha, hoemiia paha; aka hoi, aole i manaoia ma keia pauku, ua hewa ka puunaue ana i ke koena o ke kumupaa mahope o ka hookaa ana o ka aie a pau, ke hoopauia ka ahahui; a ua hiki paha i ka manawa e pau ai o kona palapala hoohui.

PAUKU 10. Ina aole pau loa ke kumu paa o kekahi ahahui i ka haawiiia mai, a ua lawa ole ke dala kumupaa i loa mai, e hookaa i na aie, alaila, na kela mea keia mea dala iloko o ua ahahui nei e uku i kauwahi o kona mahele, e like me ka mea i oleloia ma ka palapala hoohui, a e like paha me ka mea kupono e hookaa'i i ka aie o ka ahahui.

PAUKU 11. Maluna o ka poe komo iloko o na ahahui a pau i hanaia mamuli o keia kanawai, ka aie a ia ahahui, e like me ke dala kumupaa a lakou pakahi i hookomo ai, oia wale no kona dala e lilo; a i ole ia e like me ka mea i oleloia iloko o kela palapala hoohui keia palapala hoohui.

PAUKU 12. Aole pono e oi sku ka aie a pau a kela ahahui, keia ahahui, i na manawa a pau, mamua o ko lakou kumupaa.

PAUKU 13. Na na luna o na kahu paha, o kela ahahui keia ahahui e hoahuiia mamuli o keia kanawai, e malama i buke, kahi e palapalaia'i na inoa a pau o ka poe mea kumupaa maloko oia ahahui; a me ka nui o na mahele o kela mea keia mea, a me ka manawa i loa ai ia lakou ia mau mahele; a e waiho wale ia, ia buke i na la a pau, koe na la Sabati, a me na la aupuni e nana ia na mea kumupaa iloko oia ahahui, a me ka poe a lakou i aie aku ai; a na ke kakauolelo a mea e ae paha nana e malama ia buke, e haawi i ke kope o na mea iloko oia buke i ka mea kumupaa iloko oia ahahui, a i ka mea a lakou i aie aku ai paha, ke noiia mai. A he hoike oiaio no ua kope nei, na mea i oleloia malaila, ke hookolokoloia ua ahahui nei.

PAUKU 14. Ina makemake kekahi ahahui e hoopau ia oia mamua o ka pau aha o kona palapala hoohui, e hoopii no ia i ke Kuhina Kalaiaina, me ka palapala hooiaio e olelo ana, ma kekahi halawai o ka poe iloko oia ahahui, i kahia no ia hana, ua hooholoia e ua hapakolu elua o lakou e hoopauia ia ahahui, a e kakau iho ka luna hoomalu i kona inoa malalo o ia palapala, a me ke kakauolelo. E waiho no ke Kuhina Kalaiaina ia hoopii a me ka palapala hooiaio ma kona hale hana, a mahope o na la kanaono i ka hoolaha ana ma ka olelo Hawaii, a me ka olelo Beritania, ma ke ano kupono i kona mana'o, e noonoo

oia i kela mea, a maopopo ia ia, ua hooholo ia e like me ka hooiaio, a ua hookaa ia ka aie a pau a ia ahahui, alaila e hiki ia ia ke hoolaha aku, ua hoopau oia ia ahahui.

PAUKU 15. A hoopauia ka palapala hoohui o kekahi ahahui a ua pau paha ka manawa i oleloia, a me ke ano e ae paha ina aole i hoonehoia e ka Ahaolelo, e ke Kuhina Kalaiaina, a e kekahi ahahookolokolo kupono paha, kekahi poe nana e hooponopono i na mea a pau i pili ia ahahui; alaila, o na Luna, a poe hooponopono paha oia ahahui, i aeia ma ke kanawai, i lilo lakou i mau kahu malama i na pono o ka poe i aieia'ku, a me ka poe kuleana iloko o ia ahahui; ma ko lakou ano kahu oia ahahui, e hiki no ia lakou ke hoopii, a ma ke ano e ae paha, ke ohi i ke dala aie. a e puunaue aku iwaena o ka poe nona ke kumupaa i ke dala a me ka waiwai e ae i koe mahope o ka hookaa ana i na aie; a maluna o lakou pakahi, a ma ko lakou ano hui, ka hihia ke malama ole lakou i ka waiwai o ia ahahui, e waiho ana ma ko lakou lima, no ka pono o ia aha, a me ka poe a lakou i aie aku ai.

PAUKU 16. Na kela ahahui keia ahahui, aole nae o na ahahui manawalea a me ka pono o ke Akua, a me ka hoonauao, e hai pololei mai i ke Kuhina Kalaiaina i ka lakou mau hana i kela makahiki, i keia makahiki, a i na manawa e ae a ua Kuhina nei i olelo ai. He mana ko ua Kuhina nei; ma ona iho, a ma kekahi Komisina, a mau Komisina paha ana e hooneho ai, e kii aku a koi aku hoi, i na buke, a me na palapala o na ahahui, a e ninau i kona mau Luna, a me ka poe iloko ona, a me na hana e ae a pau e pili ana i na ahahui ma ka hoo-hiki ana i ke Akua. E hiki no i ua ahahui nei, ke hoike aku i na mea i maopopo ia ia ma ia imi makahiki ana, a me ia hookolokolo ana, imua o ka Moi, iloko o kona Ahakukakukamalu, a e hoolaha ae ma ke akea ke manao oia e hana pela. Ina hoole kekahi o ia Poe Hui e hoike mai i ka lakou mau buke a me na pepa, ke olelo aku pela ke Kuhina Kalaiaina, a o na Komisina i kohoia e ia, a ina e hoole kekahi o ka poe luna a poe hoa o ia Poe Hui i ka ninaninauia ma ka hoo-hiki ana, no na hana a ka Poe hui alaila e hiki i ke Kuhina Kalaiaina a o na Komisina paha ke hoopii aku imua o ka Ahahookolokolo kau like i loa mai ai ka palapala kena, e koi aku ai i laweia mai na buke a me na pepa, a i ka ninaninauia ana o ua poe luna la a hoahui paha oia Poe Hui. A e hookoia kela palapala kena e ka aha, e like me na palapalaa kena e ae a me na olelo.

PAUKU 17. E hiki no ke Kuhina Kalaiaina mamuli o na olelo o keia kanawai, me ka ae pu o ke Alii, a me kona Ahakukakukamalu ke haawi i na palapala hoohui, no ka poe hui mahiai, kalepa, a me na paahana, a me na ahahui no na hana e ae, ua hana ka ekalesia, a me ka hana maoli; koe nae na ahahui no na waihoana dala (Banks) a me na kulanakauhale, na ka Ahaolelo wale no e hoohui ia mau mea.

PAUKU 18. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu o ke Alii a me kona Ahakukakukamalu ke hana hou i ka palapala hoohui o kekahi ahahui i pau ka manawa, ke noi aku ia i na hapakolu elua o na mea nona ke kumupaa iloko oia ahahui, a me ka wehewehe ana imua ona, i ke ano o ia ahahui.

PAUKU 19. Aole no i manaoia ma keia kanawai, e hiki i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka palapala hoohui no kekahi *monopole*, no ka manawa oi aku i na makahiki elima me ka ae ole o ka Ahaolelo; aole hoi e hiki ia ia ke haawi i palapala hoohui mau loa aku i kekahi poe me ka ae ole o ka Ahaolelo, eia wale no; no ka manawalea ana, no ka hoonaauao ana a me na hana ekalesia.

PAUKU 20. O na palapala noi a pau i ke Kuhina Kalaiaina, e haawi aku i palapala hoohui no kekahi ahahui, e huipuaia ia palapala me na mea e akaka ai ua laweia ekolu hapaha o na mahele o ia ahahui, a ina e hoopii i Ahahui Waiwai, alaila e waiho pu ia'ku me ia palapala hoopii, ma ke keena o ia Kuhina kekahi palapala e hoike'ana i kahi i noho ai o ia ahahui a me ka mea e maopopo ai ua laweia na hapaha ekolu o ke kumupaa; me ka hana e huiia'i me ka nui o ka dala kumupaa, me ka hai mai i ka nui i manaoia, e hoomahuahua ae; me ka hai mai hoi i ka manawa e hui ai ia poe; me ka hoike hoi i ka manawa e hana ai lakou, a o ke dala a kela mea keia mea o lakou i hookomo ai oia wale no kona dala e lilo a me ka ole, a'e haawiiia mai paha ke dala kumupaa a pau loa, a o ka hapa wale no paha oia dala ka mea e haawiiia mai mamua o ka hoomaka ana; a ina o ka hapa wale no, he hapa paha.

PAUKU 21. E lilo keia i kanawai i kona la i hooholoia'i a o ka pauku elua apana 1. "O na olelo pili io ia nei," Buke 1 na Kanawai, e olelo ana "no na Ahahui," a me na kanawai, a me na hapa kanawai a pau i kua i keia ua hoopauia.

Aponoia i keia la 17 o Aperila, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI I KE KANAWAI NO NA AHA HOOHUI.

E HOOHOLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poeikohoa* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo* kuu kanawai:

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia kanawai ua hoololiia ka pauku 11 o ke "Kanawai no na Ahahui," i hooholoia i ka la 17 o Aperila, M. H. 1856, e heluheluia penei: Maluna o ka waiwai o kela ahahui keia ahahui, e hoohuiia mamuli o keia kanawai, kana aie kupono; aka hoi, aole maluna o kela mea keia mea kumupaa, iloko o kekahi ahahui, kekahi aie e ae, eia wale no, o ke dala o kona mahele kumupaa, a mau mahele kumupaa paha i haawi maoli ia iloko.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai i kona la i hooholoia'i.

Ua aponoia i keia la 24 o Aperila, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AI I KE KANAWAI NO KA MEA PAIPALAPALA O KE AUPUNI.

NO KA MEA, ma ka noonoo ana e kekahi ano o ke kanawai e noho nei, no ka mea Paipalapala o ke Aupuni, ua loa ka mea e pau ai ka pono o ka pono o ka *Polynesia*, ma kona ano hoolaha ike iwaena o ka lehulehu; aole hoi pela ka manao o ka poe hoooho ia kanawai; aole no hoi pela ke ano o ka Pauku III o ke Kumukanawai: No-laila,

E HOOHOLEIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poekohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai*:

PAUKU 1. O ka pauku VI, Haawina I, Mokuna I, Apana I, o ke kanawai elua o Kamehameha-III, o ka la 27 o Aperila, 1846, ua hoo-pau ia ma keia kanawai.

PAUKU 2. Na ka Pauku Paipalapala o ke Aupuni, e hooponopono ia pepa ma ke ano kuokoa i ke aupuni; maluna ona wale no ka hana no ia mea, aole maluna o ke aupuni; koe wale no na olelo hoolaha, a me na palapala i paila ma ke kauoha o ke aupuni, a o kekahi o ko-na mau lala paha.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai i kona la e aponoia'i e ke Alii. Aponoia e ka Moi i keia la 30 o Iune, 1856.

KAMEHAMEHA.

KAHUMANU.

HE KANAWAI

NO KA AUHAU HANA ALANUI.

E HOOHOLEIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poekohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo kau kanawai*:

PAUKU 1. Eono la hana ka auhau hana maluna o na alanui i kela makahiki a i keia makahiki. Ewalu hora hana io ke heluia, oia ka la hana hookahi.

PAUKU 2. Ma keia kanawai e pili a ua hoopili ia no ka auhau hana alanui, i kela kane a i keia kane e noho ana maloko o keia aupuni mawaena o na makahiki he umikumamaono a me kanalima.

PAUKU 3. Eia wale no ka poe pakele i ka auhau alanui: O ka Moi ke Alii, o na luna nui a me na kanikela o na aupuni e, a me na kumu ao ke hana mau lakou, o ka poe kinai ahi i hoonohonohoia e like me ke kanawai, o na pupule a me na oopa, a me ka poe hiki ole ke hana no ka mai loih.

PAUKU 4. Ma keia kanawai ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina ke koho i luna alanui, aole e ensi iho i ka pakahi no kela apana keia apana auhau apuni keia aupuni.

PAUKU 5. Aia no i na luna alanui ka hooponopono i ka hana aupuni maluna o na alanui, holopapa, a ma na ala loa a pau o ko lakou apana iho me ka hoolohe nae i ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 6. Na ka poe luna helu o kela apana o keia apana auhau,

e helu okoa i na mea a pau ke ku i ka auhau alanui, aole nae he uku okoa no ia helu ana a e hookomo lakou ia helu maloko o ko lakou hoike imua o na kiaaina o ko lakou mokupuni.

PAUKU 7. E hiki no i kela mea a i keia mea i ku i ka auhau alanui, ke pani mua ma ke dala no ia hana i ka manawa e hele mai ai ka luna auhau a o kona hope paha, a e haawi ia ia i elua dala; aka, ina aole e pani koke kekahi i ka manawa e hele mai ai ka luna auhau, aole no hoi e aeia oia e pani, e hana no oia i na la hana e like me ke kana-wai, a i ole ia, e kena aku i kekahi e hana ma kona hakahaka.

PAUKU 8. Na ka poe Luna Auhau, ma ka la hope o Novemaba, i kela makahiki a i keia, a mamua paha o ia la, e ohi i na dala elua mai kela a o keia e ka poe oluolu i ka pani ana i ka auhau alanui a e uku aku lakou i ke kiaaina o ka mokupuni o ka apana o lakou, a kaa na dala a lakou i ohi ai o keia ano ma ka la mua o Dekemaba i kela makahiki a i keia makahiki, a e waiho pu no hoi i ka papa inoa polo-lei o ka poe i uku ole i ka auhau alanui i kakauia e ka luna helu.

PAUKU 9. Na ke kiaaina e haawi aku i na luna alanui o kela apana a o keia apana i na dala auhau alanui, a ka luna auhau i ohi ai ma ia apana iho a e haawi hoi i na luna alanui i ke kope o ka papa inoa a ka luna auhau i hoike ai no ka poe i uku ole ma ke dala i ka auhau alanui.

PAUKU 10. Na ka poe luna alanui e uku aku i na dala auhau alanui maloko o ko lakou apana iho, a e hoike aku i ke Kuhina Kalaiaina, ma na kiaaina o na mokupuni o ko lakou apana iho, no na dala a lakou i uku aku ai no ka hana hou ana i na alanui me na pepa hoi kekahi e hoike io ai.

PAUKU 11. Na ke Kuhina Kalaiaina e kii aku ma ka waihona dala o ke aupuni i na dala a pau i hookaawale ia e ka Ahaolelo no na alanui, a e haawi aku i na luna alanui e hana e like me kona kuhikuhi ana, a e hoike mai ia ia, na luna alanui no na dala lilo e like me ka olelo ma ka pauku umi.

PAUKU 12. E hiki no i na luna alanui ke koho i poe hope no lakou maloko o ko lakou apana iho, aole nae e oi aku i ka hookahi no na kanaka ku i ka auhau he kanalima iloko o ka apana, aole nae e uku ia lakou, o ka hana ole i ka hana alanui ka lakou uku.

PAUKU 13. Ma ka la kanakolu o Dekemaba i kela makahiki a i keia, e hoike aku kela luna alanui keia luna alanui i ke Kuhina Kalaiaina, ma ka palapala i ka hoike lili i no kana hana ana iwaena o ia makahiki, e hoakaka ana i ka nui o ka poe i ku i ka hana alanui maloko o kona apana, i ka nui o na la a lakou i hana ai, i ka nui o na dala i loa ia lakou mai na kiaaina mai, i ka nui o na dala i koe ma ko lakou lima i ka hoomaka ana o ka makahiki, i ka nui o na dala i lilo ma na hana, a i ka nui o ke koena ma ko lakou lima i ka la o kona hoike ana, i ka nui hoi a me ke ano o na mea hana o ke aupuni, e waiho ana me ia a me ka nui o kona mau la hana.

PAUKU 14. A hiki mai keia hoike ana, e loa i ka luna alanui i ka uku kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, noloko mai o na haawina dala a ka ahaolelo i hookaawale ai no ia oihana.

PAUKU 15. O ka luna alanui ohi dala pani no ka hana alanui a kekahi mea ku i ka auhau a hoohana ole paha i ka poe ku i ka auhau a pau loa, a kaa na la a me na hora a keia kanawai i olelo ai, ina ua ku i ka hewa imua o kekahi lunakanawai apana ma ka hookolokolo ana, e hooukui oia i na dala elima no kela hewa a no keia hewa, a e lilo na dala hoopai o ia ano a pau i mea kokua i ka hana alanui o ia apana.

PAUKU 16. Aole no e ku i ke kanawai ke koi aku kekahi luna alanui o kekahi wahi e hele na kanaka i ka hana ma kahi loihi e aku o na mile elima mai ko lakou hale aku, ke ole e hooholoia pela e na kanaka o ia apana i ko lakou halawai ana ma ke akea mamuli o ke kahea ana o ka luna alanui no ia mea.

PAUKU 17. E hiki no i ka luna alanui, ina he hoomolowa a he hoohaunaele, a hoole hana kekahi o na kanaka hana, e olelo aku a e koi aku i ka makai e hopu aku ia ia imua o kekahi lunakanawai apana, a nana no e hoopai i ua mea hewa la i ka hana oolea, aole e oi aku i na la elima, ke puka ole mai ke kumu kupono i ka hoopai ole.

PAUKU 18. E ku i ke kanawai ke kuai na luna alanui me ka poe nana i hoolimalima i kekahi poe ma ka malama, a ma ka makahiki paha, ma ke ano pani i ka auhau alanui, i ka hana ana i kekahi hana ma na alanui a paa, a i ka hana ana me na kaa a me na palau a me na mea hana e ae, e like me ka mea i holo.

PAUKU 19. Na kela luna alanui keia luna alanui e hoihoi aku i ka mea i kohoia e pani i kona hakahaka ma ka Oihana, na palapala waiwai a me na papa e ae no kana Oihana, pela no na dala a pau ma kona lima no ia apana, a me na mea paahana o ke Aupuni maloko o kona lima.

PAUKU 20. Ina e laweia mai imua o ke Kuhina Kalaiaina he palapala hoopii ua kakauia he umikumamalu o na kanaka o kekahi apana. oia ka uuku, e hoakaka ana i ka hewa o ko lakou luna alanui, ma keia kanawai, a e hoakaka pololei ana i na kumu hoopii e hewa ai ka luna alanui, alaila, e pono i ke Kuhina Kalaiaina he hoolohe no ia hoopii, a i puka mai ke kumu kupono, e hoopau i kela luna a e koho i kekahi e pani i kona hakahaka.

PAUKU 21. Na kela kanaka keia kanaka ku i ka auhau hana ma na alanui e hele koke mai i ka hora i olelo mua ia, me kona makaukau i na mea paahana no ia hana, a e hana ikaika, e like me ka olelo a ka luna; a i ole e hana pela e hoopai ia oia e like me ka olelo ma ka Pauku Umikumamaiwa.

PAUKU 22. O kela mea keia mea ku i ka auhau alanui, e pili no ia ia ka auhau hana alanui, ma kona apana kahi i noho ai oia ke hiki mai ka la hana i olelo mua ia e ka luna alanui o ia apana, ke lako ole oia i ka palapala, a kekahi luna alanui e hoike ana ua hana oia i kana hana, a ua uku pani ma kekahi apana e ae no ia makahiki.

PAUKU 23. Ina e noi aku ka poe ua ku i ka auhau kino he kanali-ma a keu o kekahi apana, imua o ke Kiaaina o ka mokupuni o ua apana la, e weheia i alanui hou, a e paniia kekahi alanui kahiko ma ia apana, alaila, e ku i ke kanawai ke koho ke Kiaaina, i jure ma-

kaukau he umikumamalua e hooholo no ka pono o ia hana i manaoia, a na ka luna alanui e hooko i ka olelo i hooholoia e lakou.

PAUKU 24. Ina e hanaia kekahi alanui e like me ka olelo ma ka pauku iwakalukumamakolu, e manao ponoia na kuleana waiwai o kela mea a o keia mea kuleana ka aina kahi e manao ia e hele ua alanui la, aia a holo ka manao e hana i ua alanui hou la, e like me ka pauku iwakaluumamakolu, alaila e kau koke ia ka palapala hoolaha ma na wahi o ua alanui hou la, e hoakaka ana i ka manao hana, a e kahea ana i na mea a pau, ke kuleana lakou, e hele mai imua o ka lunakanawai kaapuni kokoke, e hoike mai, a na ua lunakanawai kaapuni la, e hooili aku i ke Kuhina Kalaiaina i kope o ia mau koi ana.

PAUKU 25. E ku i ke kanawai ke koho ke Kuhina Kalaiaina i mau komisina ekolu, he poe pili ole ma kekahi aoao, na lakou e hooholo i ke kumu waiwai o ka waiwai i manao ia pela e hooholoia no ka lehulehu, a me ka uku no ka poho o na mea waiwai, me ka noonoo pono hoi i kona pomaikai no ua alanui la, a o ka mea i holo ia lakou, oia no ka nui o ka uku a ke Aupuni e haawi ai no ua waiwai la, aka hoi, e hiki i ka mea waiwai ke hoopii hou ae, mai kela hooholo ana o na Komisina ae, imua o ka jure o na kanaka umikumamalua, (a me ka hiki pono nae o ka hoolaha kumu e like me ka mea mau) i kohoia e ke Kiaaina o ka mokupuni a nona no e hooili aku i kope o ka olelo o ka jure ua hooiaioia, i ke Kuhina Kalaiaina, a e haawi aku hoi i palapala hoike i ka mea waiwai i pomaikai ma keia hooholo ana.

PAUKU 26. A i loa i ka mea waiwai ua palapala hoike la, a like me ka hooholo ana, e lilo ka waiwai i hoomaopopo ia pela i ke Aupuni no ka hana i manao ia, aole palapala e ae a na ka mea ia ia ua palapala hoike la e lawe aku imua o ke Kuhina Kalaiaina, e hooponopono ai e like me ka olelo ma ka pauku e hiki mai ana.

PAUKU 27. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hooponopono pu me ka mea ia ia ka palapala hoike, ma ke ano e pono ai i ke Aupuni i kona manao, ma ka haawi ana i ka aina e ae, no ka mea i lilo loa no ka lehulehu, a nana no hoi e hoike aku imua o ka Ahaolelo, i kela lua makahiki a i keia, i na palapala hoike a pau ke hiki ole ia ia ke hooponopono ma ke ano o na olelo maluna.

PAUKU 28. E lilo keia i kanawai ma ka la hookahi o Ianuari, M. H. 1857.

Ua aponia i keia la 30 Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAHUMANU.

HE KANAWAI

NO NA LIO KEA.

E HOOHOLOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai :

PAUKU 1. E auhauia na lio kea a pau, ina ua alua makahiki a keu paha, i na dala he umi i kela makahiki a i keia makahiki, koe wale no na

lio kea i ae ia, e like me ke kanawai i hooholoia i ka la 22 o Iune, M. H. 1852.

PAUKU 2. Ina e huna kekahi i kona lio kea i ae ole ia me ka hoo-komo ole iloko o kona hoike ana i ka luna helu auhau o kona apana, a i ku ka hewa ma ka hookolokolo ana, alaila e hooukuia oia i ka auhau palua aku o ka olelo ma ka pauku akahi, a e lilo ka hapalua o ia uku i ka mea nana i hai aku ia i ka luna helu a luna auhau paha.

PAUKU 3. E lilo keia i kanawai ma ka pau ana o na la he kanaono mai ka la aku o ka hooholo ana.

Ua aponoia i keia la 30 o Mei, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

V. K. KAAHUMANU.

HE KANAWAI

NO NA HOLOHOLONA HELE HEWA A ME NA PA HELE HEWA.

E HOOHOLOIA e ke *Alii*, me na *'Lii* a me ka *Poelikohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoakoa iloko o ka *Ahaolelo* hau kanawai:

PAUKU 1. E pono no na Kiaaina ma ke kauoha o ke Kuhina Kalai-aina, e hookaawale a e kukulu no hoi ina he haawina no ia hana ua hooholoia e ka Ahaolelo, i pa kupono, a i mau pa kupono paha ma kela a ma keia o na Apana a pau o ko lakou Mokupuni, a e hoolaha aku no hoi ia, i wahi e hoopaa i na holoholona hele hewa, e like me na olelo a keia kanawai.

PAUKU 2. Na na Kiaaina e hookohu i na Luna malama pa hele hewa, a e hiki no ia ia e hoopau ia lakou ke ike ia he kumu pono no ka hoopau ana.

PAUKU 3. Aia no maluna o ka poe Luna pa hele hewa ka malama pono a me ka hana maikai aku i na holoholona hele hewa a pau i haawi ia lakou, a no ka lakou hana e loa mai ia lakou i ka hapalua dala, no ke poo hookahi, no ka la hookahi, mai ka lima mai o ka mea nona ka holoholona hele hewa ma na Apana o Honolulu, a me Lahaina, a ma na Apana e ae he hapaha no kela holoholona, keia holoholona, koe na hipa a me na kao, e uku ia lakou i eono keneta pakahi no kela la keia la.—Ua maopopo nae keia e hanai na Luna i na holoholona hele hewa i ka ai pono a me ka wai no hoi, a ina he hoopoololi kekahi Luna pa hele hewa i kekahi o na holoholona i haawiia ia ia ka malama alaila e nele i ka uku no ia holoholona, a e pili ia ia ka uku i ka mea nona ka holoholona no kona poho; E malama hoi ka Luna pa hele hewa i moolelo pololei no ka hana i hanaia ma ka pa ma ka buke, i hiki ai i na mea a pau ke nana a e hoike no oia i ke Kiaaina i kela hapaha a i keia hapaha o ka makahiki no na dala loa mai a me na dala lilo aku o kana hana.

Aole pono i ka Luna ke ae aku i ka hookomo i kekahi holoholona maloko o kona pa, ua hopuia no ka hele hewa a no ka hana ino ma kekahi Apana e ae, ina he pa hele hewa ma ia Apana e ae.

PAUKU 4. Na ka Luna e hoolaha ma kekahi nupepa, a i ole ia e

kapili iho i ka palapala lima ma na wahi akea ekolu maloko o ia Apana i kela hebedoma a i keia, a e kala hebedoma no hoi i olelo hoakaka no na holoholona hele hewa iloko o ka pa hele hewa, a ina aole e kii mai ka mea nona ka holoholona, a e uku i na koina o ka pa, mawaena o na la he kanakolu, mai ka la aku o ka hoopaa ana, alaila e ku i ke kanawai ke kuai ka Luna i ua holoholona la, ma ke kudala akea, a e unuhi mai i na koina o ka pa, a me ko ke kudala ana, e uku hoi i ka mea nana i hoopaa mai i kona koina no ka poino, a ina he koena e malama ia ia e ka Luna Pa a e ukuia'ku hoi i ka mea nona ka holoholona ke kii mai.

PAUKU 5. Ina o kekahi Lio, miula, puua, hoki, a bipi paha, e komo hewa ma kekahi aina i mahiia, alaila na ka mea nona ua holoholona la, a mau holoholona e uku i ka mea aina i ka hapalua o ke dala no kela a no keia o na holoholona i oleloia maluna i komo hewa, a ina he hipa a he kao paha ka mea i komo hewa, e uku ka mea nona ua holoholona i eono keneta no ka la, a ina i hoopauia kekahi mea ulu o ka aina a he poino e ae paha i hanaia e ua holoholona la, a mau holoholona, alaila, na ka mea holoholona e uku aku i ka mea i poino, e like me ka nui o kona poino a poho paha. Aka hoi, ina i ikea ma kekahi hihia ua kaumaha loa keia kanawai a me ka paewaewa, no ka nui o na holoholona komo hewa, alaila e hiki i ka Lunakanawai ke hooemi i ka uku.

PAUKU 6. Ina o kekahi o na holoholona i oleloia ma ka pauku e pili ana ae maluna, e komo hewa maluna o kekahi aina i mahi ole ia, alaila e uku ka mea nona ua holoholona la a mau holoholona i ka mea nona ka aina i ka hapawalu o ke dala, no ke komo hewa ana o kela holoholona keia holoholona, koe nae na hipa a me na kao, e uku lakou i eono keneta pakahi; a ina he hana ino i hanaia e ka holoholona a mau holoholona, alaila e uku ka mea nona ia, i ka mea i poino e like me ka nui o kona poho; Aka hoi, ina i ikeia ma kekahi hihia ua kaumaha loa keia kanawai a me ka paewaewa, no ka nui o na holoholona komo hewa, alaila e hiki i ka Lunakanawai ke hooemi i ka uku.

PAUKU 7. Ina aole i ike ka mea aina i ka mea nona ka holoholona komo hewa, a ina i hoole oia i ka uku pono a ku i ke kanawai no ka poino a hoopai e like me keia kanawai, alaila e ku i ke kanawai ke hookomo koke ka mea nona ka aina i komo hewa ia, i ka holoholona a mau holoholona iloko o ka Pa hele hewa, mahope o ka hoike ana i ka mea nona ka holoholona, ke ikeia, a me ka hoike ole ana, ke ike ole.

PAUKU 8. O ka mea nana kekahi lio, miula, hoki, bipi, puua, hipa, a kao paha i komo hewa iloko o ka aina i paa i ka pa ku i ke kanawai, e uku no oia i ka mea nona ka aina, ke mahiia, i palua aku o ka uku hoopai i oleloia ma ka Pauku elima, a ina ua mahi ole ia ka aina, e uku ka mea holoholona i ka uku palua o ka mea i oleloia ma ka pauku eono a e uku no hoi, ma kela hihia a me keia hihia no ka hana ino a pau i hana ia e na holoholona a mau holoholona.

PAUKU 9. O kela pa keia pa aina ua ku i ke Kanawai, ina he pa pohaku eha kapuai ke kiekie, ina he pa laau, uwea hao, a he pali uz

eliia, elima kapuai kona kiekie, ina e hanaia maluna o ke kuaauna o ka lua ua eliia ekolu kapuai ka hohonu, a maluna o ka pali maoli a hanaia he ekolu kapuai ke kiekie o ka pa, e pua nae ua pa la a pili pono no hoi e huli ai na holoholona. Ina he lua wale no ka pa aina, alaila i eiwa kapuai ka laula maluna a i eha kapuai ka hohonu, ina he pa nahelehele, i elima kapuai ke kiekie he manaoana e huli ai na holoholona.

PAUKU 10. Ina he hoopaapaa mawaena o ka mea nona ka aina i komo hewa ia, a me ka mea nona ka holoholona a mau holoholona i komo hewa, alaila e hoihoiia'ku kona i ka mea holoholona, mawaena o na hora iwakalua kumamaha, mahope o kona lohe, ke haawi aku oia i ka mea aina, a i ka luna pa hele hewa ina ua hoopaa ia iloko o ka palapala hoike a ka Lunakanawai Apana a Lunakanawai Hoomalu paha oia Apana, e hoakaka ana mai ua waiho oia me ua Lunakanawai la i na dala e like ka nui me ke koi ana o ka mea nona ka aina, a e ole ia he palapala hoopaa kupono a me na koina no ka hookolokolo kivila. Ina ua hoopaaia ka holoholona a mau holoholona iloko o ka pa hele hewa aole e uku ka poe mea holoholona i na koina o ka pa.

PAUKU 11. Aia i loa i ka Lunakanawai Apana a Hoomalu paha i na dala i koiia a i oleloia ka palapala hoopaa, a me na koina no ka hookolokolo ana, alaila e hoopuka oia i ka palapala hoike kupono a e kii aku i na aoao elua e hele mai imua ona me na hoike o lakou a mahope o ka hoolohe pono ana e hookolo no ia ma waena o na aoao. Aole e aeia ka hoopii hou ae no ia hookolo ana, ke hanaia mawaho o na la elima mahope mai o ka hookolokolo ana. Ina he hoopii hou ae, e malama no ka Lunakanawai i na dala a palapala hoopaa paha i waiho ia me ia aia kii mai ka aha maluna.

PAUKU 12. Ina e hookuu kekahi i ka holoholona paa o kekahi, i komo hewa oia, a ina ma kekahi ano, e hoowalewale i kekahi holoholona, me ka noonoo mua, e komo hewa oia, alaila e hoopaaia oia e uku no ke Aupuni no kela hewa a no keia, i hookahi haneri dala, a i nele i ke dala ole, e hoopaaia oia i ka hana olea, aole e emi iho i na malama eono, aole hoi e oi aku i na makahiki elua.

PAUKU 13. Ehoailonana na bipi, lio, miula, hoki a pau, e ka mea nona ia holoholona, i ka hao kuni, a i ole ia, i ka hoailona e ae, o hoopaiia oia i ka hookomo wale ia o kona holoholona i kuni ole ia, a hoailona ole ia, maloko o ka pa hele hewa, me kona lohe ole, e like me ka olelo ma ka pauku ehiku o keia kanawai.

E pono i ka mea holoholona i oleloia, ke waiho me ke Kiaaina, kahi e noho ai ua holoholona la, i kope o kona hao ua kuniia, a i olelo hoakaka no kona hoailona, a e loa ia ia mai ke Kiaaina mai he palapala hoike no ia mea, a e loa i ke Kiaaina i hookahi dala no ia palapala, oia kana e uku aku ai i ke Kuhina Waiwai no ka waihona o ke Aupuni.

E kakau ke Kiaaina maloko o ka buke, e hiki ai i na mea a pau ke nana, i ka olelo hoakaka e maopopo ai na hao kuni a me na hoailona a pau i waihoia me ia, aole hoi e haawi oia i elua palapala hoike no

ka hao kuni hookahi a no ka hoailona hookahi, i na mea elua ma ia Mokupuni.

Aole olelo a keia pauku e pili ana i na keiki holoholona malalo o ka makahiki hookahi.

PAUKU 14. Ina e hoonaloka kekahi i ka hao o kekahi ua kuniia ma kekahi holoholona, ma kona kuni ana i hao e ae malaila, a ma kekahi hana e ae paha e nalowale ai ke kuni ana, a i ku ka hewa imua o kekahi Lunakanawai Apana a Hoomalu paha, e hoopai ia oia i na dala aole e oi aku o ka iwakalua.

PAUKU 15. E hoopauia ka Haawina elima, Mokuna ekolu, o ka Apana akahi o ke Kanawai i hoonohonoho i na oihana i haawi ia i na Kuhina, a o na kanawai a me na hapa kanawai e ae e kue ana i keia ua pau, a ma keia kanawai ua hoopauia no.

E lilo keia i kanawai ma ka pau ano o na la he kanaono ma ka la aku o ka hooholo ana.

Ua aponoia i keia la 15 o Sepatemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI AE I KEKAHI KANAWAI I KAPAIA "HE KANAWAI E HOOPONOPONO ANA I KA UKU O NA LUNAAUHAU, A E HOONOHONO ANA I MAU LUNA HELU E HELU I KANAKA A ME NA HOLOHOLONA I KU I KA AUHAI IA I KEIA WA."

E HOOHOLAIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poehohola o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaoalelo kau kanawai:

PAUKU 1. E hoololiia a ma keia ua hoololiia no ka Pauku VII, ma ka holo ana i na huaolelo "i kona wa i hali hali mai ai i ka papa auhau o kona apana i hoopau pono ia," a me na huaolelo "o kona apana, e like me na dala i hoike ia ae e ia ma kona papa auhau," a me ka hookomoia ana ma kahi o keia mau huaolelo hope iho nei i keia mau huaolelo "i ohi ia a i uku ia e ka Luna Aubau i ke kiaaina o kona moku, e like me kana papa helu," i heluhelu ka pauku me ia i hoololiia'i menei: "E ukuia ka Lunahelu i hana i kana oihana me ka pololei a me ka hahai mahope o ke kanawai, e ke kiaaina o kona moku, ma ka palapala kikoo o ke kiaaina i ka wailona waiwai o ke aupuni, e like ka nui me na keneta elima iloko o kela dala keia dala i ohiia a i ukuia e ka Lunaauhau i ke kiaaina o kona moku e like me kana papa helu."

PAUKU 2. E hoololi ia ka Pauku X a ma keia ua hoololiia no, ma ka holo ana i na huaolelo "iloko o na la he iwakalua mai ka la i waiho ia ai na palapala nei," a ma ka hookomo ana i keia mau huaolelo, "i ka la hope o Novemaba, a mamua ae paha," i heluhelu ia kela pauku me ia i hoololi ia'i meneia:

"E hele kela Lunaauhau keia Lunaauhau i kona wa e lawe ai i kana oihana i ka hale noho, a i ole ia, i ka hale hana o kela kanaka keia kanaka, i ku i ka aubau ia iloko o na malama o Sepetemaba, Okatoba, a o Novemaba paha, mahope o ka laaa ana mai o ka papa

helu, a e kikoo aku e hookaa ia mai na auhau i kakau ia maloko o ka papa helu i oleloia mamua iho nei. Ina ua hele kekahi kanaka i ku i ka auhau ia i ka wa e hele aku ai ka Lunaauhau i kona wahi e noho mau ai, a i kona hale hana paha, e waiho aku ka Lunaauhau i kekahi palapala i kakau lima ia a i paaia paha, me kekahi mea e noho ana ma ka hale me ka hai aku iloko o ua palapala nei, ua hele mai kela e ohi i na auhau o ua kanaka nei, e hai aku ana hoi i ka nui o na dala i kii ia aku ai, a me ka hai aku no hoi, ina aole e hookaaia mai ua mau dala nei o ka auhau, i ka la hope o Novemaba, a mamua ae paha, alaila, e ohi ana ia e like me ke kanawai."

PAUKU 3. Ma keia ua hoololiia ka Pauku XI, ma ka hookui ana malalo i keia mau huaolelo, "a ma ia mau hookolokolo ana a pau e hiki pono no i ka Lunaauhau ke hoolilo ia i hoike," a peneia ka helu helu ana i kela pauku me ia i hoololi ia'i:

"Ina i hookaa ole mai kekahi i kona auhau, a hoole paha i ka uku mai i ka wa i ohi ai ka Lunaauhau, a hala ka la hope o Novemaba oia makahiki, e hiki no mahope olaila i ka Lunaauhau ke hoopii ae imua o kekahi lunakanawai apana o ia wahi e uku mai oia i ua auhau nei ke kupono ka hoopii, a e uku oia i hookahi dala no ke koina, a no ke aupuni hoi ia dala, e hiki no nae ke hoopii hou ae, ke hoohalahala oia i ka olelo hooholo a ua lunakanawai la, a ma ia mau hookolokolo ana a pau e hiki pono no i ka Lunaauhau ke hoolilo ia i hoike."

PAUKU 4. E hoololi ia ka Pauku XII a ma keia hoololiia no ma ka holoi ia ana o kela huaolelo "mua" ma ka lalani akolu, ma ka hookomo ma kona wahi i ka huaolelo "hope," a ma ka holoi ana i ka huaolelo "Ianuari" ma ka pau ana o ka pauku, me ka hookomo ma kona wahi i ka huaolelo "Feberuari," i heluhelu ia ka pauku me ia i hoololiia'i penei:

"Ua kauoha ia na Lunaauhau a pau e lawe aku i ke kaaaina o kona moku i na dala auhau a pau loa i loa ia ia i ka la hope o Dekemaba, a mamua ae paha, o kela makahiki keia makahiki, a o ka Lunaauhau i lawe ole mai i na dala auhau o kona apana ia la, a iloko hoi o na la he umi mahope o ia la, e nele ia i kana uku o na keneta umi iloko o na dala a pau i hookaawale ia nona ina kana oihana lunaauhau, e like me ka manao o ke kaaaina; a e pono no hoi i ke Kuhina Waiwai e hoopii i ka palapala hoopaa o ia Lunaauhau, ia Lunaauhau aku, i hai ole mai imua o ke kaaaina o kona moku, i na dala auhau a pau o kona apana ina ka la mua o Feberuari, a mamua ae paha."

PAUKU 5. E holoi loa ia a ma keia ua holoi loa ia no ka Pauku XV, a e hookomoia keia mau olelo ma kona hakahaka:

"Na kela Lunaauhau keia Lunaauhau e hoihoi aku i na Luna Puuku Kula i na dala o ka auhau kula i ohi ia e lakou ma ko lakou mau apana iho, (kaawale nae ka auhau kula haole ma Honolulu,) a e lawe, mai ka lima mai o na Luna Puuku Kula, i mau palapala hookaa elua no na dala i hoihoi ia'ku pela, a o kekahi o ia mau palapala hookaa e houna koke ia e ka Lunaauhau i ka Peresidena o ka Papa Hoonaau-no, a e hoolilo ia na dala auhau kula a pau i kakau ia ma ka papa helu o ko lakou mau apana, i aie e kau ana maluna o na Lunaauhau,

i ole lakou e waiho me na Luna Puuku Kula o ko lakou mau apana i kekahi papa i hooihiki ia ka oiaio e lakou, a malaila e kakauia ai na inoa me kahi i noho ai, a me ka nui o ka aie i ka auhau kula o kela mea keia mea iloko o ka apana i hookaa ole mai i ka Lunaauhau i kona auhau kula; a ma keia ua ae ia na Luna Puuku Kula e unuhi ae i na dala o ka auhau kula iloko o ka papa a ka Lunaauhau i hooihiki ai, a o ke koena wale no ka ka Lunaauhau e uku ai. E loa no hoi i ka Lunaauhau, mai ka lima mai o ka Luna Puuku Kula, i uku no kona ohi ana i ka auhau kula, e like ka nui me ka uku i haawiia ma ke kanawai no ka ohi ana i na auhau e ae."

Aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

HE KANAWAI

E HOOLOLI ANA I KA OLELO AE LIKE E PILI ANA I KA PAPU O LAHAINA.

E HOOHOLOIA e ke *Alii*, me na *Lii* a me ka *Poeikohoia* o ko *Hawaii Pae Aina* i akoaka iloko o ka *Ahaolelo* kau kanawai:

PAUKU 1. Ma keia ke kauoha ia nei ke Kuhina Kalaiaina, e hiki ia ia ke hoolimalima aku i kekahi apana o ke kahua i ku ai ka papu ma Lahaina, aole nae kahi i hookaawaleia no ka hale dute, a me ka makeke ma Lahaina.

PAUKU 2. E lilo keia i kanawai mai ka la aku o ka hoooho loa ana. Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

NA PAUKU.

HOOLOLII KE KUMUKANAWAI O KEIA PAE AINA, I HOOMAKAIA A I HOOHOLOIA E LIKE ME KA PAUKU 105, O KE KUMUKANAWAI E NOHO NEI.

PAUKU 1. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 27, ma ka olelo Hawaii wale no, me ke kapae ana i ka huaolelo "Alihikaua," a me ka hookomo ana malaila i na huaolelo "Ka Luna Nui," i heluheluia ua pauku la penei:

"O ke Alii ka Luna Nui maluna o na koa a me na manuwa, a me na mea kaua e ae ma ka moana a ma ka aina; a nana ka mana ma ona iho a ma o kekahi Luna Koa, a mau Luna pahu ana e koho ai, e ao a e hooponepono i ua mau mea kaua nei, mamuli o kona manao e pono, a e malu ai ke Aupuni. Aka, aole e pono ia ia ka hapai i ke kaua, me ka ae ole o kona Ahakukakukamalu."

PAUKU 2. Ua hoololiia, a ke hoololiia nei ka pauku 29, me ke kapae ana i na huaolelo "o ka halawai o kela makahiki ae," a me ka hookomo ana malaila, i na huaolelo, "o na makahiki elua," a penei e heluheluia i ua pauku la:

"Na ke Alii e kukakuka pu ana me kona Ahakukakukamalu e hoa-

koakoa i na Hale elua o ka Ahaolelo ma kahi e noho ai na 'Lii, a ma kahi e paha ke pilikia ia wahi no kekahi enemy, a no kekahi mai ino paha; a ina i kua na Hale elua kekahi i kekahi, a i ke Alii paha, nana no e hoopane'e, a hoopau a hookuu aku paha i ka Ahaolelo, aole nae mawaho o na makahiki elua, ina hoi he pilikia e hiki no ia ia ke hoakoakoa i ka Ahaolelo a i kekahi o na Hale elua paha no ia wa pilikia."

PAUKU 3. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 32, me ke kapae ana i na huaolelo "e koho," a me na huaolelo "ia lakou," a penei ka heluhelu ana o ua pauku la :

"Nana no e kukakuka pu ana me kona Aha Kuhina, a me kona Ahakukakukamalu, e hoopau i kekahi o na poo, a i kekahi mau poo paha o na oihana hooko e like me kona manao; pono no hoi ia ia ke kauoha aku i na luna a pau ma na oihana hooko, e hoike imua ona ma ka palapala i na mea i pili i ka lakou oihana."

PAUKU 4. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 43 me ke kapae ana i na huaolelo "o kona inoa oihana o ka Mea Kiekie," a me ka hookomo ana malaila i na huaolelo "o kona inoa, oia ka inoa hanauna, a o kekahi inoa e ae paha a ka Moi e haawi ia ia, a penei e heluheluia'i ua pauku la :

"Na ka Moi no e koho kekahi alii hanohano a me ka makaukau, e noho i Kuhina Nui, a e kapaia oia o ke Kuhina o ko Hawaii Pae Aina, a o kona inoa, oia ka inoa hanauna a o kekahi inoa e ae paha a ka Moi e haawi ai ia ia."

PAUKU 5. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 54, me ke kapae ana i na huaolelo "i kela makahiki keia makahiki," a me na huaolelo "o Ianuari mamua iho," a me ka hookomo ana malaila i na huaolelo "o ka makahiki helu dala," a penei e heluheluia'i ua palapala la :

"E hoike kela mea keia mea o lakou imua o ka Ahaolelo, a hiki i ka la mua o ka makahiki helu dala i ka hana a kana oihana iloko o ka makahiki i hala aku, iloko o ka hebedoma hookahi mahope iho o ka akoakoa ana o ka Ahaolelo."

PAUKU 6. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 61, me ke kapae ana i ka huaolelo "i kela makahiki keia makahiki," a me ka hookomo ana malaila i na huaolelo "i kela makahiki elua, keia makahiki elua," a me ke kapae ana i na huaolelo "i kela hebedoma mua o Aperila," a me na huaolelo "e ae," a penei ka heluheluia'i ua pauku la :

"E akoakoa ka Ahaolelo i kela makahiki elua, keia makahiki elua, e kukakuka no na mea e pono ai ke aupuni, i ka manawa, a ma kahi hoi a ka Moi i manao he pono. E kapaia keia poe, o ka Ahaolelo o ko Hawaii pae aina."

PAUKU 7. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 100, penei ka heluhelu ana :

"Na ka Ahaolelo e hooholo i ka Bila Haawina no na makahiki elua, mahope nae o ka noonoo pono ana i ka palapala a ke Kuhina Waiwai e hoike aku ai imua o lakou, e hoakaka ana i ka loa mai a

me ka lilo aku no na makahiki elua i hala, a me na makahiki elua e hiki mai ana."

PAUKU 8. Ua hoololiia a ke hoololiia nei ka pauku 72, me ka hoo-komo ana i na huaolelo "ke haalele ole iho nae lakou," mahope iho o na huaolelo, "a pau ko lakou ola," a penei e heluheluia'i ua pau-ku la :

"Na ke Alii no e koho i ka poe o ka Hale Ahaolelo Alii, a e noho lakou ma ia oihana a pau ko lakou ola, ke haalele ole iho nae lakou, e like me ka pauku 67, aole nae e oi aku ko lakou nui mamua o ke kanakolu."

Aponoia i keia la 15 o Sepetemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE KIKE.

HOCHOLOIA, no ka mea, he pono ke houluulu ia ma kahi hookahi na Kanawai Kivila e noho nei, nolaila, e kohoia ka Mea Kiekie L. Kamehameha, ka Mea Hanohano W. L. Lee, a me ka Mea Hanohano G. M. Robertson, Kokua Lunakanawai Kiekie, i mau Komite nana e hoomakaukau i kanawai kivila, e pono ai kela hana kivila, keia hana kivila, me na hua kuhikuhi i na olelo hoocholo i hoocholoia e ka aha a i pili i ua mau kanawai la, ma ko lakou ike ana he pono; a na ua mau Komite nei no e hoike no ka lakou hana ana imua o ka Ahaolelo o 1858, a i papa kuhikuhi kupono e loa koke ai na kanawai, ke pau lakou i ka paia kekahi mea a lakou e hoomakaukau ai.

Aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOCHOLOIA e ke Alii me na 'Lii, a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

E haawiia e ke Kuhina Kalaiaina i kanahikukumamahiku dala no ka aie o ke Aupuni i ka Luna Alanui o ka Apana o Kohala Hema, Mokupuni o Hawaii, i ka M. H. 1854, ke kikoo ia iloko o ka Waiho-na Dala o ka Moi.

Ua aponoia i keia la 30 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOOPAU AI I KEKahi PALAPALA HOOPAA I HAAWI IA I KA LUNA DUTE NO KA HOOKAA PONO ANA I KE DUTE MALUNA O NA MEA KAHIKO I KA HALE ALII I LAWE IA MAI MAI KA AINA E MAI.

E HOCHOLOIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

E ae ia ka Luna Dute Nui e hoopau a e hookuu aku i kekahi pa-

Iapala hoopaa i kakau ia ma ka la 22 o Feberuari, M. H. 1856, no na dala \$282 42, a me ka uku hoopanee a W. C. Parke a me Wm. Webster, a i haawiia i mea hoopaa no ka hookaa pono ana'ku o na dute maluna o na mea kahiko no ka Hale Alii i laweia mai, mai ka aina e mai.

Ua aponoia i keia la 22 o Iune, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOOHOLEIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka ahaolelo kau kanawai:

E hookaawale ia i Ekolu Kausani Dala mai loko ae o ka Waihona o ke Aupuni ma ko ke Kuhina Waiwai la o ka Moi i puu dala e pono ai na Hale Ahaolelo elua no ka makahiki 1856.

Ua aponoia i keia la 17 o Aperila, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

OLELO AE LIKE.

E HOOHOLEIA e ke Alii, me na 'Lii a me ka Poeikohoa o ko Hawaii Pae Aina i akoakoa iloko o ka Ahaolelo kau kanawai:

E ae ia a ma keia ua ae ia i ke Kuhina Waiwai e hookaa aku i ka Luna O Lima o ka mokupuni o Hawaii, i na dala he kanaonokumamaono, a me na keneta he kanaonokumamaono, oia ke koena o kona uku makahiki no ka makahiki i pau aku i ka la 31 o Maraki, 1856.

Ua aponoia i keia la 15 o Sepetemaba, M. H. 1856.

KAMEHAMEHA.

KAAHUMANU.

PAPA KUHIKUHI.

	AOAO.
He Kanawai e ae ana i ke Kaomi Waina, - - - - -	3
“ “ e pili ana i na Hihia Kaulike, - - - - -	4
“ “ “ i ka Aha Hookolokolo Kaapuni, Apana Aha, - - -	4
“ “ no na hoopii mai na Aha H. haahaa a i na Aha H. maluna ae, -	5
“ “ e pili ana no ka hoolako i ka poe i hoopaiia ma na hoopii Kivila -	5
“ “ e holo ai ka Ohi ana o na Aie, - - - - -	6
“ “ e pili i ka Poe Aie Kaa ole, - - - - -	8
“ “ “ i na Lawehala a Hale Paahao, - - - - -	9
“ “ no ka Mare hou o ka poe i Oki ia, - - - - -	10
“ “ no na Komisina no na Alahilili, - - - - -	10
“ “ no ka hana i ka papa inoa o na Iure, - - - - -	11
“ “ e hoololi i ke Kanawai no ke koho Lunamakaainana, - - -	11
“ “ no ka hoomaikai i ke Awa o Honolulu, - - - - -	12
“ “ e Kinai ai i na Kuleana ma ke Awa o Honolulu, - - - - -	12
“ “ e hoololi ke Kanawai no ke kipa Luina Haole, - - - - -	13
“ “ i pili i ka Pepehi Bipi ma Honolulu a me Lahaina, - - -	14
“ “ e hoopau ana i ke Kanawai hoomahuahua dute, makahiki 1853, -	15
“ “ no ke kuai Mokuahi, - - - - -	15
“ “ no ke kanu ana i ke Awa, - - - - -	16
“ “ i pili i ke kuai Opiuma, - - - - -	17
“ “ no ka Oihana Kinai Ahi, - - - - -	18
“ “ no na Aha Hoochui, - - - - -	19
“ “ e hoololi i ke Kanawai no na Aha Hoochui, - - - - -	23
“ “ pili i ka Mea Paipalapala o ke Aupuni, - - - - -	24
“ “ no ka Auhau hana Alanui, - - - - -	24
“ “ no na Lio Kea, - - - - -	27
“ “ no na Holoholona a Pa Hele Hewa, - - - - -	28
“ “ e hoololi ana i ke Kanawai no na Lunahelu, - - - - -	31
“ “ i pili i ka Papu o Lahaina, - - - - -	33
Mau Pauku Hoololi Kumukanawai, - - - - -	33
Olelo Ae Like no ke Kanawai Kivila, - - - - -	35
“ “ no ka aie i ka Luna Alanui ma Kohala, - - - - -	35
“ “ no ke Dute maluna o na mea kahiko no Hale Alii, - - -	35
“ “ hooaawale Dala no ka Ahaolelo, - - - - -	36
“ “ no ka aie i ka Luna O Lima ma Hawaii, - - - - -	36